

Handlingsplan för konsument- politiken 2001–2005

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2000/01:135 Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001–2005 jämte 9 motioner innehållande 40 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 12 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2000 och 22 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2001.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna dels regeringens förslag i fråga om mål för konsumentpolitiken, dels regeringens förslag att delmål skall anges för konsumentpolitiken, dels ock regeringens förslag i fråga om mål för Konsumentverket.

Regeringens förslag innebär att de nationella målen för konsumentpolitiken skall vara *att* konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas (inflytandemålet), *att* hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt (hushållningsmålet), *att* konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas (säkerhetsmålet), *att* sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling (miljömålet) *samt att* konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning (kunskapsmålet).

I förhållande till vad som gäller i dag är kunskapsmålet nytt medan inflytandemålet bygger på det tidigare marknadsmålet. Övriga mål kvarstår oförändrade.

Propositionen är en handlingsplan för konsumentpolitiken. I propositionen föreslås därför att delmål skall anges för konsumentpolitikens verksamhetsinriktning under en viss tidsperiod. I propositionen redovisar regeringen sina bedömningar av vilka delmål som bör gälla för tidsperioden 2001–2005 och vilka åtgärder som bör genomföras under respektive delmål.

I övrigt innebär regeringens förslag att de övergripande målen för Konsumentverkets verksamhet anpassas till de nya nationella målen för konsumentpolitiken.

Utskottet föreslår att riksdagen skall bifalla regeringens förslag och avslå samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats sexton reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Ärendet och dess beredning	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	10
Principiella frågor.....	10
Mål för konsumentpolitiken	11
Mål och inriktning för EU-arbetet.....	18
Delmål för konsumentpolitiken.....	20
Kommunal konsumentverksamhet	21
Information om dagligvaror	26
Märkning av livsmedel.....	27
Konsumentundervisning.....	30
Ideella organisationer	32
Finansiella tjänster	35
Skuldfällor och skuldsanering	38
Konsumentskydd vid kreditgivning	40
Betalningsansvar vid obehörigt utnyttjande av kontokort, m.m.	42
Etiska fonder, m.m.	44
Produktsäkerhetslagens tillämpningsområde	45
Standardisering.....	47
Konsumentforskning	51
Prisinformation.....	53
Nya marknader	54
Etisk märkning	57
Mål för Konsumentverket	61
Tvistlösning utom domstol.....	63
Reservationer	65
1. Principiella frågor (punkt 1).....	65
2. Mål för konsumentpolitiken (punkt 2)	65
3. Mål för konsumentpolitiken (punkt 2)	66
4. Kommunal konsumentverksamhet (punkt 5)	67
5. Märkning av livsmedel (punkt 7)	68
6. Märkning av livsmedel (punkt 7)	68
7. Konsumentundervisning (punkt 8).....	69
8. Konsumentundervisning (punkt 8).....	70
9. Ideella organisationer (punkt 9).....	70
10. Ideella organisationer (punkt 9).....	71
11. Produktsäkerhetslagens tillämpningsområde (punkt 15).....	72
12. Konsumentforskning (punkt 17).....	73
13. Etisk märkning (punkt 20).....	73

14. Etisk märkning (punkt 20).....	74
15. Mål för Konsumentverket (punkt 21).....	75
16. Tvistlösning utom domstol (punkt 22).....	75
Särskilda yttranden.....	77
1. Mål och inriktning för EU-arbetet.....	77
2. Standardisering.....	77
3. Nya marknader.....	78
Bilaga Förteckning över behandlade förslag.....	79
Propositionen.....	79
Följdmotioner.....	79
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 2001/02.....	82
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 2000/01.....	84

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Principiella frågor

Riksdagen avslår motion 2001/02:L2 yrkandena 1 i denna del och 3.

Reservation 1 (m)

2. Mål för konsumentpolitiken

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår i propositionen i fråga om mål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.1).

Riksdagen avslår därmed motionerna 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkandena 1 och 2, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (kd)

3. Mål och inriktning för EU-arbetet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 5 och 2001/02:L9 yrkandena 2 och 3.

4. Delmål för konsumentpolitiken

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår i propositionen i fråga om att ange delmål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.3.1).

5. Kommunal konsumentverksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L7 yrkande 4, 2001/02:L8, 2000/01:L707, 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del och 2001/02:L295.

Reservation 4 (m)

6. Information om dagligvaror

Riksdagen avslår motion 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del.

7. Märkning av livsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3, 2001/02:L5, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4.

Reservation 5 (kd)

Reservation 6 (c)

8. Konsumentundervisning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 4, 2001/02:L7 yrkande 3, 2000/01:L705 yrkande 3 och 2001/02:L265.

Reservation 7 (m)

Reservation 8 (c)

9. Ideella organisationer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L1, 2001/02:L4 yrkande 5, 2000/01:L705 yrkande 2 och 2000/01:L721 yrkande 3.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (c)

10. Finansiella tjänster

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 7, 2001/02:L230, 2001/02:L298, 2001/02:L317 och 2001/02:L360.

11. Skuldfällor och skuldsanering

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del, 2001/02:L9 yrkande 8 och 2001/02:L351.

12. Konsumentskydd vid kreditgivning

Riksdagen avslår motion 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del.

13. Betalningsansvar vid obehörigt utnyttjande av kontokort, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del och 2001/02:L312.

14. Etiska fonder, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 8 och 2001/02:L338.

15. Produktsäkerhetslagens tillämpningsområde

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 6 och 2000/01:L706.

Reservation 11 (m)

16. Standardisering

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L6 yrkande 3 och 2001/02:L243.

17. Konsumentforskning

Riksdagen avslår motion 2001/02:L2 yrkande 5.

Reservation 12 (m)

18. Prisinformation

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L9 yrkande 5 och 2001/02:L254.

19. Nya marknader

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L9 yrkandena 6 och 7, 2000/01:L704, 2000/01:L721 yrkande 4 och 2001/02:L246.

20. Etisk märkning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 7, 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366.

Reservation 13 (m)

Reservation 14 (c)

21. Mål för Konsumentverket

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår i propositionen i fråga om mål för Konsumentverket (avsnitt 13).

Riksdagen avslår därmed motionerna 2001/02:L2 yrkande 4, 2001/02:L9 yrkande 9 och 2000/01:L705 yrkande 1.

Reservation 15 (m)

22. Tvistlösning utom domstol

Riksdagen avslår motion 2001/02:L2 yrkande 8.

Reservation 16 (m)

Stockholm den 13 november 2001

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Karin Jeppsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c) och Raimo Pärssinen (s).

Ärendet och dess beredning

I januari 1999 beslutade regeringen direktiv till en parlamentarisk kommitté med uppgift att lämna förslag om hur den framtida konsumentpolitiken skall utformas för att kunna ge människor förutsättningar att känna sig trygga som konsumenter och ha ett starkt inflytande över sin vardag (dir. 1999:1). Kommittén antog namnet Konsumentpolitiska kommittén 2000.

Enligt direktiven hade kommittén i uppgift att identifiera konsumentpolitikens långsiktiga innehåll och prioriteringar. För det ändamålet skulle kommittén göra en utvärdering och analys av de konsumentpolitiska målen och vid behov föreslå hur målen, mot bakgrund av de nya förutsättningarna i samhället, kan utvecklas och fungera bättre. I uppdraget ingick också att avväga vilka medel i form av lagstiftning och ekonomiska och andra resurser som bör utnyttjas för att nå dessa mål. Arbetet skulle, enligt direktiven, utföras i ett tydligt EU-perspektiv med det nordiska samarbetet som en viktig bas. Kommittén redovisade sitt uppdrag i april 2000 i slutbetänkandet (SOU 2000:29) *Starka konsumenter i en gränslös värld*.

I december 1997 tillkallade regeringen en utredare med uppdrag att göra en analys av existerande problem och omfattningen av dessa när det gäller märkning och annan konsumentinformation på dagligvaruområdet samt att föreslå vilka principer som bör gälla vid utformningen av information om och märkning av dagligvaror (dir. 1997:151). Utredningen antog namnet *Utredningen gällande konsumentinformation om dagligvaror*. I oktober 1998 fick utredningen genom tilläggsdirektiv i uppdrag att särskilt studera och analysera situationen på dagligvarumarknaden för personer med svårare synned-sättning (dir. 1998:94). I tilläggsuppdraget ingick att föreslå principer för hur märkning och annan information skall utformas för att man på bästa sätt skall nå de synskadade och undersöka hur den moderna informationstekniken bäst kan utnyttjas i kommunikationen med denna grupp. Utredningen redovisade sitt uppdrag i februari 1999 i betänkandet (SOU 1999:7) *Märk väl!*.

Båda betänkandena har remissbehandlats och ligger till grund för regeringens förslag och bedömningar i förevarande proposition 2000/01:135 *Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001–2005*.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna dels regeringens förslag i fråga om mål för konsumentpolitiken (propositionens avsnitt 4.1), dels regeringens förslag att delmål skall anges för konsumentpolitiken (propositionens avsnitt 4.3.1), dels ock regeringens förslag i fråga om mål för Konsumentverket (propositionens avsnitt 13). Regeringens förslag återfinns i bilagan.

Regeringen redovisar i propositionen även sina bedömningar i fråga om vilka delmål som bör gälla för konsumentpolitiken.

Med anledning av propositionen har 9 motioner väckts innehållande 40 motionsyrkanden. I detta sammanhang behandlar utskottet även 12 motionsyr-

kanden från den allmänna motionstiden år 2000 och 22 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2001. Förslagen i motionerna återges i bilagan.

Som ett led i ärendets beredning har utskottet vid ett studiebesök hos Konsumentverket den 23 oktober 2001 inhämtat upplysningar om verkets verksamhet. Utskottet har även inhämtat upplysningar från företrädare för Sveriges Konsumentråd och Sveriges Konsumenter i Samverkan. Vidare har företrädare för Svensk Energi lämnat synpunkter såvitt gäller regeringens bedömning om ett branschfinansierat organ för information och vägledning på elområdet (propositionens avsnitt 11.5). I ärendet har inkommit en skrivelse från Synskadades Riksförbund.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna regeringens förslag till mål för konsumentpolitiken. Målen för konsumentpolitiken skall enligt regeringens förslag vara följande.

- Konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas, *inflytandemålet*.
- Hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, *hushållningsmålet*.
- Konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas, *säkerhetsmålet*.
- Sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling, *miljömålet*.
- Konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning, *kunskapsmålet*.

Dessa mål skall vara styrande såväl för det nationella konsumentpolitiska arbetet som för Sveriges arbete i EU och andra internationella forum.

Regeringen föreslår vidare att målen för Konsumentverkets verksamhet anpassas till de nya målen för konsumentpolitiken.

Propositionen är en handlingsplan för konsumentpolitiken. I propositionen föreslås därför att delmål skall anges för konsumentpolitikens verksamhetsinriktning under en viss tidsperiod. I propositionen redogör regeringen också för sin bedömning av vilka delmål som bör gälla för verksamhetsinriktningen under perioden 2001–2005 och vilka åtgärder som bör genomföras under respektive delmål.

Utskottets överväganden

Principiella frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå två motionsyrkanden som innebär en annan inriktning på den framtida konsumentpolitiken än den regeringen föreslår. *Jämför reservation nr 1 (m).*

Motionerna

I motion 2001/02:L2 förespråkar Christel Anderberg m.fl. (m) en annan inriktning på den framtida konsumentpolitiken än den som föreslås i propositionen. I motionen anförs att regeringens politik på området är uttryck för ett planeekonomiskt tänkande och en förmyndarmentalitet och att konsumenterna, genom en mer avreglerad konsumentpolitik samt ett sunt underifrånperspektiv, bör ges tillbaka förtroendet och makten. Den princip som, enligt motionärerna, måste ligga till grund för all politik, inklusive konsumentpolitiken, är att kunden alltid har rätt och att det är den enskilde medborgaren som skall få göra sitt val och tryggt kunna förlita sig på sin egen kunskap, sunda lagar och en lyhörd och ansvarstagande marknad som stöd. Motionärerna anser att regeringens politik tar ifrån den enskilde konsumenten dennes inflytande och bestämmanderätt och således minskar den verkliga konsumentmakten. Konsumentpolitiken måste, anförs det i motionen, i sin helhet decentraliseras och konkurrensens betydelse för konsumenterna poängteras. I motionen begärs ett tillkännagivande om mål och inriktning av konsumentpolitiken i enlighet med det anförda (yrkande 1, delvis).

I samma motion anförs det vidare att konsumentpolitiken bör syfta till att öka den konkurrensutsatta sektorn, vidga området för privat näringsverksamhet, avveckla offentliga monopol och minska offentligt ägande i näringsverksamhet. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av strukturförändringar i konkurrenshöjande syfte (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Inför ställningstagandet till ifrågavarande principiella frågor vill utskottet först erinra om att den svenska konsumentverksamheten har en lång tradition och att den förda politiken vid en internationell jämförelse måste anses ha varit framgångsrik. Flera olika statliga organ har inrättats för att hjälpa hushållen att effektivt kunna utnyttja sina resurser och stärka konsumenternas ställning på marknaden. Under årens lopp har vidare ett fruktbart samarbete mellan den statliga organisationen och den som bedrivs av frivilliga organisationer vuxit fram. På många områden har också etablerats ett konstruktivt samarbete med näringslivet.

Utskottet konstaterar att förevarande proposition bygger vidare på denna tradition, och utskottet delar för sin del den grundsyn på konsumentpolitiken som regeringen ger uttryck för. Som anförs i propositionen är det sålunda en förutsättning för att marknaden skall fungera att det finns starka och välinformerade konsumenter. Konsumentpolitiken är därför en viktig förutsättning för en fungerande marknadsekonomi. Marknadsmekanismerna utgör ett snabbt och smidigt signalsystem för producenter och konsumenter och gör det möjligt för nya företag att växa fram som svar på konsumenternas efterfrågan. Marknadens inneboende tendenser till koncentration motverkar den mångfald och variation som är marknadsekonomins förutsättning. Den prismekanism genom vilken marknaden arbetar kan inte alltid skapa de stabila spelregler som krävs för att marknaden skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Statens uppgift måste vara att skapa dessa spelregler och att tillhandahålla de marknadsberoende organ som behövs för att upprätthålla marknadsekonomi. Marknaden behöver starka och välinformerade konsumenter för att marknadsekonomi skall fungera. Konsumentpolitiken är också en del av välfärdspolitiken och skall stödja enskilda människor i deras egenskap av konsumenter för att ge dem ett större inflytande och för att få dem att känna sig trygga på marknaden. Den har även ett fördelningspolitiskt inslag i det att den främjar människors möjligheter att hushålla med sina resurser.

Det anförda innebär sammanfattningsvis att utskottet inte delar den uppfattning om den framtida konsumentpolitiken som förs fram i motion 2001/02:L2 yrkandena 1 i denna del och 3. Utskottet föreslår därför att motionsyrkandena avslås.

Mål för konsumentpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 4.1 om mål för konsumentpolitiken. Motionsyrkanden med krav på andra eller utvidgade målformuleringar bör avslås. *Jämför reservationerna nr 2 (m) och nr 3 (kd).*

Bakgrund

Riksdagen har fastställt konsumentpolitiska riktlinjer vid fyra tillfällen – år 1972, 1975, 1986 och 1995 (prop. 1972:33, bet. NU40, rskr. 225, prop. 1975:40, bet. NU26, rskr. 170, prop. 1985/86:121, bet. LU34, rskr. 292 och prop. 1994/95:140, bet. LU32, rskr. 438).

Därutöver har riksdagen år 1996 lagt fast mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor inom EU (skr. 1995/96:181, bet. LU26, rskr. 292) och år 1998 ställt sig bakom regeringens förslag till handlingsplan för att nå det år 1995 beslutade miljömålet i konsumentpolitiken (skr. 1997/98:67, bet. LU21, rskr. 220).

Nu gällande riktlinjer är avsedda att ange målen för och inriktningen av den konsumentpolitik som behövs för att möta de förändringar som sker och att stärka konsumenternas ställning. Vissa områden skall, enligt riktlinjerna, vara prioriterade. Dit hör hushållens baskonsumtion och stöd till konsumentgrupper som är ekonomiskt eller socialt utsatta eller som av andra skäl har behov av särskilt stöd. Det gäller också åtgärder som främjar konsumentintressena i det internationella samarbetet.

De mål som lagts fast för konsumentpolitiken är

1. att hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, *hushållningsmålet*,
2. att konsumenterna skall ha en stark ställning på marknaden, *marknads-målet*,
3. att konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas, *säkerhetsmålet*,
4. att sådana konsumtions- och produktionsmönster utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling, *miljömålet*.

De fyra målen är likställda.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att målen för konsumentpolitiken fortsättningsvis skall vara

1. att konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas, *inflytandemålet*,
2. att hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, *hushållningsmålet*,
3. att konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas, *säkerhetsmålet*,
4. att sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling, *miljömålet*, samt
5. att konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning, *kunskapsmålet*.

Enligt förslaget skall målen vara styrande för såväl det nationella arbetet som Sveriges arbete inom EU och andra internationella forum.

Tre av de föreslagna målen, hushållningsmålet, säkerhetsmålet och miljömålet, är identiska med nu gällande mål. Inflytandemålet bygger på det tidigare marknadsmålet medan kunskapsmålet är nytt.

Motionerna

I ett tiotal motionsyrkanden begärs att riksdagen skall göra vissa uttalanden som bl.a. innebär andra eller utvidgade målformuleringar för den svenska konsumentpolitiken. I fem av motionerna begärs tillkännagivanden som innebär delvis andra målformuleringar än de som regeringen föreslagit.

Christina Axelsson m.fl. (s) begär i motion 2000/01:L721 ett tillkännagivande om behovet av ett nytt konsumentpolitiskt mål som tar sikte på att

tillgodose konsumenternas behov av bra utbildning, information och vägledning (yrkande 1).

I motion 2001/02:L2 av Christel Anderberg m.fl. (m) anser motionärerna att kunskapsmålet torde vara det övergripande medlet för att uppnå samtliga mål, varför kunskapsmålet bör sättas främst (yrkande 1, delvis).

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anser i motion 2001/02:L9 att de nya mål som regeringen föreslår innebär att konsumentens ställning som den ene aktören på marknaden blir otydlig. En marknad består, anför det i motionen, av köpare och säljare, producenter och konsumenter. Att devalvera detta till dels ett inflytandemål, dels ett kunskapsmål skulle, enligt motionärerna, leda konsumentpolitiken i fel riktning. I motionen begärs ett tillkännagivande om att det första konsumentpolitiska målet även fortsättningsvis skall vara att stärka konsumenternas ställning och att kunskap är ett sätt att nå detta mål (yrkande 1, delvis).

I motion 2000/01:L715 av Ulla Wester (s) tycker motionären att det är mycket glädjande att konsumentpolitiken åter lyfts fram, men beklagar samtidigt att det sker i en anda som uttrycker att bara resurssvaga grupper är i behov av konsumentråd. Därmed bibehålls, enligt motionären, fördomen att konsumentkunskap inte behövs för den välutbildade och välavlönade konsumenten. Motionären anser att en tydligare statlig fokusering och marknadsföring av konsumentpolitiken som ett område som berör alla skulle öka intresset för frågorna. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av att marknadsföra konsumentpolitiken och klargöra dess betydelse för hela konsumentgruppen i syfte att driva på tillkomsten av en stark konsumentrörelse.

Kia Andreasson m.fl. (mp) anför i motion 2001/02:L7 att det är olyckligt att inflytandemålet utformats som en process i stället för ett önskvärt tillstånd och förordar att inflytandemålet skall formuleras på så sätt att konsumenterna skall ha inflytande och en stark ställning på marknaden. Motionärerna begär vidare att utskottet, i samband med att det omformulerade inflytandemålet läggs fast, skall uttala att konsumenternas ställning i dag inte kan anses tillfredsställande stark. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed (yrkande 1, delvis).

Kia Andreasson m.fl. (mp) framhåller vidare i motion 2001/02:L7 betydelsen av att konsumentpolitiken bidrar till att göra människor mer medvetna om att deras handlande har etiska aspekter vad gäller exempelvis produktionsförhållanden för människor och djur, val av material m.m. Miljömålet bör därför, anför det i motionen, kompletteras med en etisk aspekt i syfte att ta till vara och stödja det ökade intresset för etiska aspekter av konsumtion och göras om till ett hållbarhetsmål. Den globala aspekten bör också tydliggöras genom ett tillägg. Vidare anser motionärerna att regeringen årligen skall redovisa hur hållbarhetsmålet efterlevs. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 1, delvis).

Tre motioner innehåller yrkanden som tar sikte på funktionshindrade konsumenter. I motion 2001/02:L9 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att det av motionärerna föreslagna första konsumentmålet

skall förtydligas med en hänvisning till tillgängligheten för funktionshindrade på alla konsumentområden och att handikappanpassningen inte kan försummas i detta sammanhang (yrkande 1, delvis).

Viviann Gerdin m.fl. (c) anför i motion 2001/02:L4 att det bör införas ett sjätte konsumentpolitiskt mål, nämligen ”Tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade konsumenter”. Detta skulle, enligt motionärerna, innebära att Konsumentverket får i uppdrag att beakta funktionshindrade konsumenters intressen inom all sin verksamhet och att utvecklingsarbete bedrivs för att utveckla tekniska förutsättningar för de funktionshindrade. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det nu anförda (yrkande 1).

Också Kjell Eldensjö m.fl. (kd) förespråkar i motion 2001/02:L6 att det bör införas ett sjätte konsumentpolitiskt mål som går ut på tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade konsumenter (yrkande 1) och att Konsumentverket ges i uppdrag att i all sin verksamhet också beakta tillgängligheten och användbarheten för funktionshindrade kunder i enlighet med ambitionen i proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare, en nationell handlingsplan för handikappolitiken och FN:s standardregler på det handikappolitiska området (yrkande 2).

Utskottets ställningstaganden

Som redovisats i det föregående innebär regeringens förslag att *säkerhetsmålet* och *hushållningsmålet* kvarstår oförändrade i förhållande till vad som gäller enligt 1995 års konsumentpolitiska beslut. Regeringens förslag i denna del har inte föranlett något motionsyrkande. Enligt utskottets mening är säkerhets- och hushållningsmålen i högsta grad alltjämt relevanta, varför de bör ligga till grund även för det framtida konsumentpolitiska arbetet. Utskottet ställer sig således bakom regeringens förslag i denna del.

Det föreslagna *kunskapsmålet* är nytt. I propositionen framhålls att konsumenterna för att kunna göra väl avvägda val på marknaden måste ha tillgång till god vägledning, information och utbildning. Vägledning, information och utbildning är, enligt regeringen, inte endast olika sätt att arbeta för att uppnå de övriga konsumentpolitiska målen utan även, i vart fall på kort sikt, att betrakta som ett eget mål.

Utskottet ser för sin del med tillfredsställelse på att de konsumentpolitiska målen nu kompletteras med ett kunskapsmål. I takt med att konsumenterna får ett större utbud av varor och tjänster och ett allt större eget ansvar för sina val ökar behovet av vägledning på olika områden. God information om produkter och tjänster är vidare nödvändigt för att konsumenterna skall kunna göra väl överlagda val på marknaden. Behovet av information ökar också då konsumenterna ställer allt större krav på exempelvis kunskap om produktionsmetoder, miljöaspekter och etiska aspekter. Som framhålls i propositionen är utbildningsinsatser nödvändiga, särskilt för grupper som saknar grundläggande kunskaper om konsumentfrågor och vilka rättigheter och skyldigheter man har som konsument i det svenska samhället.

Det anförda innebär att utskottet ansluter sig till regeringens bedömning också i fråga om kunskapsmålet. Motion 2000/01:L721 yrkande 1 är därmed tillgodosedd. Utskottet finner inte skäl att, som föreslås i motion 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del, ge kunskapsmålet försteg framför övriga konsumentpolitiska mål.

Också *inflytandemålet* är till viss del nytt. Målet bygger på det i dag gällande marknadsmålet som går ut på att konsumenterna skall ha en stark ställning på marknaden. Som framhålls i propositionen är det viktigt att *alla* konsumenter har ett starkt inflytande och att deras ställning på marknaden stärks ytterligare. Genom förstärkningen av marknadsmålet inarbetas den nu gällande särskilda prioriteringen av s.k. utsatta grupper i ett av de övergripande målen, vilket utskottet ser som ett framsteg. Detta innebär nämligen att även grupper som kan ha särskilda behov, exempelvis funktionshindrade, invandrare och ekonomiskt utsatta men även barn och ungdomar, måste tillförsäkras möjligheter till inflytande på marknaden genom en aktiv politik på konsumentområdet.

Utskottet delar alltså inte den kritik mot det föreslagna inflytandemålet som förs fram i motion 2001/02:L9 yrkande 1 (delvis). Inte heller ser utskottet att det i sak skulle föreligga någon mer avgörande skillnad i synsätt mellan regeringen och de motionärer som i motion 2001/02:L7 yrkande 1 (delvis) anser att inflytandemålet borde omformuleras. Det anförda innebär att utskottet ställer sig bakom propositionen såvitt gäller inflytandemålet. Motion 2000/01:L715 får därmed anses tillgodosedd.

Mot bakgrund av det samband som finns mellan konsumtion och miljö är det enligt utskottets mening självklart att de konsumentpolitiska målen även i fortsättningen skall innehålla ett *miljömål*.

I propositionen föreslås att miljömålet skall kvarstå oförändrat i förhållande till vad som gäller sedan tidigare. Med anledning av det krav på en förändring av miljömålets utformning och uppföljning som förs fram i motion 2001/02:L7 yrkande 1 (delvis) erinrar utskottet om att miljömålet följdes upp av regeringen våren 1998 i skrivelsen Konsumenterna och miljön – en handlingsplan för hållbar utveckling (skr. 1997/98:67). I skrivelsen presenterade regeringen sin syn på centrala frågor som rör miljömålet och lade fram en handlingsplan med en rad olika åtgärder för att uppfylla målet. Enligt skrivelsen skall miljömålets utveckling utvärderas på olika sätt. Sålunda skall Konsumentverket varje år redovisa för regeringen vilka åtgärder som har vidtagits på området och vid lämpliga tidpunkter redovisa effekterna av dessa. Vidare skall regeringen år 2001 återkomma till riksdagen med en lägesrapport om hur arbetet med miljömålet fortskrider och senast år 2002 redovisa effekterna av detta arbete.

Skrivelsen behandlades av utskottet våren 1998 och föranledde därvid inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet gav i stället, i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU21, uttryck för sin tillfredsställelse över den åtgärdsinriktade handlingsplan för förverkligandet av miljömålet som regeringen presenterat och menade att en plan för att inleda en process som syftar

till att uppmuntra och underlätta för hushållen att ta ansvar för miljön var av betydande värde. Till följd av riksdagens beslut gav regeringen, i enlighet med vad som aviserats i skrivelsen, i juli 1998 i uppdrag åt Konsumentverket att vara sektorsmyndighet för miljörelaterade konsumentfrågor.

Yrkanden med önskemål om förändringar av miljömålet inom konsumentpolitiken och dess uppföljning har avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen under senare år, senast våren 2000 (bet. 1999/2000:LU5). Utskottet har därvid funnit att miljömålet, som det kommit till uttryck i 1995 års konsumentpolitiska beslut, bör ligga fast och att den uppföljning av miljömålet som regeringen aviserat i skrivelsen om konsumenterna och miljön är tillräcklig. Enligt vad utskottet erfarit pågår för närvarande arbete inom Regeringskansliet med sikte inställt på att en lägesrapport skall överlämnas till riksdagen under senare delen av hösten 2001 och att en utvärdering av miljömålet skall presenteras för riksdagen under år 2002.

Utskottet är inte heller i dag berett att förorda något annat ställningstagande från riksdagens sida när det gäller miljömålets utformning och dess uppföljning utan anser att resultat av det pågående arbetet inom Regeringskansliet först bör avvaktas.

Utskottet ansluter sig således till propositionens förslag såvitt nu är i fråga. Avslutningsvis i detta avsnitt behandlar utskottet motionskraven på att funktionshindrade konsumenters situation särskilt skall uppmärksammas i de konsumentpolitiska målen.

Inför ställningstagandet till motionskraven på att funktionshindrade konsumenters situation särskilt skall uppmärksammas i de konsumentpolitiska målen vill utskottet först påminna om att riksdagen så sent som våren 2000 beslutat om nationella mål och inriktning på handikappolitiken (prop. 1999/2000:79, bet. SoU14, rskr. 240). Enligt riksdagens beslut gäller följande nationella mål för handikappolitiken, nämligen

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund,
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet, och
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män, med funktionshinder.

Arbetet skall, enligt riksdagens beslut, inriktas på att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder, att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionshinder och att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Riksdagsbeslutet innebär även en prioritering av följande tre arbetsområden; att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer, att skapa ett tillgängligt samhälle samt att förbättra bemötandet. De nationella målen för handikappolitiken bygger på de standardregler för att säkerställa att personer med funktionshinder som medborgare har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare som FN:s generalförsamling, efter svenskt initiativ, fastställde år 1993.

Riksdagsbeslutet innebär också att vissa myndigheter utsetts till sektorsmyndigheter med ett särskilt ansvar för handikappfrågor. Sektorsmyndigheternas uppgift är att samordna, stödja och vara pådrivande i förhållande till övriga aktörer inom sektorn och att utse samrådsorgan med handikapprelsen. Vidare skall sektorsmyndigheterna utarbeta förslag till uppföljningsbara etappmål för respektive sektor, vilka sedan skall fastställas av regeringen. Etappmålen bör, enligt riksdagsbeslutet, vara uppfyllda senast år 2010. Konsumentverket är en av de myndigheter som anförtrotts uppgiften att vara sektorsmyndighet, vilket har förtydligats genom en ändring i verkets instruktion som beslutades den 1 november 2001.

Utskottet har självfallet inte någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att frågor kring tillgänglighet och användbarhet för konsumenter med någon form av funktionshinder uppmärksammas och beaktas också på det konsumentpolitiska området. Detta synsätt ligger helt i linje med de nyligen beslutade nationella målen för handikappolitiken. Som redovisats i det föregående är dessa mål tvärssektoriella och gäller således på alla områden, även på det konsumentpolitiska området. Utskottet kan vidare konstatera att de mål för konsumentpolitiken som regeringen föreslår i förevarande proposition är generell utformade och således tar sikte på alla konsumenter, däribland givetvis också konsumenter med funktionshinder. Ett uttryck för detta är utformningen av det nya inflytandemålet som, enligt vad utskottet konstaterat i det föregående, innebär en välkommen integrering av alla konsumenter, däribland s.k. utsatta grupper som tidigare varit föremål för regeringens särskilda prioriteringar, i ett av de övergripande konsumentpolitiska målen. Som närmare kommer att beröras i det följande kan särskilda riktade insatser göras inom ramen för de delmål som formulerats i syfte att förverkliga de övergripande målen. Ett exempel på detta är det i propositionen aviserade uppdraget till Konsumentverket att i samråd med Statens livsmedelsverk utreda om det finns behov av och, om så är fallet, vilka möjligheterna är att ge konsumenterna tillgång till IT-baserad konsumentinformation om dagligvaror. Enligt vad som anförs i propositionen bör situationen för grupper med särskilda behov, exempelvis synskadade, bli en viktig utgångspunkt i det uppdraget.

Utskottet är mot bakgrund av vad som nu har anförts inte berett att inom ramen för förevarande ärende ställa sig bakom kraven på förändrade konsumentpolitiska mål i enlighet med vad som föreslås i de nu aktuella motionerna. Utskottet förutsätter dock att regeringen följer frågan och vidtar de åtgärder som visar sig vara erforderliga.

Med hänvisning till vad som ovan framförts under utskottets ställningstagande föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 4.1 om mål för konsumentpolitiken samt avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkande 1, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1.

Kravet i motion 2001/02:L6 yrkande 2 får anses tillgodosett genom det sektorsansvar på det handikappolitiska området som Konsumentverket redan givits. Också detta yrkande bör därför avslås.

Mål och inriktning för EU-arbetet

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller mål och inriktning för det svenska EU-arbetet bör avslås. En av regeringen till våren aviserad skrivelse om framtida svenska strategier på det konsumentpolitiska området inom EU bör avvaktas.

Bakgrund

Genom Amsterdamfördraget, som trädde i kraft i maj 1999, har tydliggjorts att konsumentfrågorna numera är ett självständigt politikområde inom EU och att konsumentskyddskraven skall beaktas vid utformningen och genomförandet av gemenskapens övriga politik och verksamhet. Amsterdamfördraget innebär också att miljöpolitiken skall integreras i gemenskapens alla politikområden.

Som redovisats inledningsvis beslutade riksdagen år 1996 om mål för och inriktning av det svenska arbetet med konsumentfrågor inom EU (skr. 1995/96:181, bet. LU26, rskr. 292). Det övergripande målet för Sveriges arbete skall, enligt riksdagens beslut, vara att ge konsumenterna en stark ställning på marknaden och att främja konsumenternas intressen och inflytande i ett integrerat Europa. Den grundsyn på konsumentpolitikens syfte som riksdagen givit uttryck för i 1995 års konsumentpolitiska beslut ligger således även till grund för vad som skall gälla för arbetet inom EU.

Konsumentpolitiska kommittén

I Konsumentpolitiska kommitténs uppdrag låg bl.a. att värdera strategier för svenska konsumentpolitiska insatser inom EU och internationellt. Kommittén konstaterade att de mål som gällt för det nationella konsumentpolitiska arbetet visat sig fungera väl som utgångspunkt för såväl arbetet inom EU som annat internationellt arbete och föreslog att den generella utgångspunkten för de svenska insatserna även fortsättningsvis borde vara dessa nationella mål.

Kommittén ansåg bl.a. att Sverige bör arbeta för en fungerande europeisk marknad som har konsumenternas förtroende samt att Sverige inom EU bör verka för att konsumenterna blir medvetna om sambandet mellan konsumtionsmönster och miljö och att de ges en reell möjlighet att genom sin konsumtion främja en långsiktigt hållbar utveckling.

Propositionen

I propositionen anförs att regeringen i fråga om det svenska arbetet inom EU avser att återkomma till riksdagen i särskild ordning. Ett skäl för detta ställningstagande är, enligt propositionen, att kommissionen under hösten 2001 kommer att presentera ett nytt konsumentpolitiskt handlingsprogram för de närmast kommande åren. Andra skäl är att frågan om harmoniseringen av EU:s marknadsrätt kommit i ett delvis annat läge genom införandet av den s.k. ursprungslandsprincipen vid elektronisk handel och att kommissionen aviserat en grönbok om den framtida konsumentpolitiken.

Mot bakgrund av att den svenska konsumentpolitiken genom Sveriges medlemskap i EU också är en del av EU:s konsumentpolitik gör regeringen bedömningen att en svensk strategi för EU-arbetet bör utformas med hänsyn tagen till det redovisade arbetet inom EU.

Motionerna

Frågor kring det framtida svenska agerandet på det konsumentpolitiska området inom EU tas upp i två motioner.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) påpekar i motion 2001/02:L9 att internationaliseringen starkt har bidragit till nya förutsättningar för konsumentpolitiken. Genom Sveriges medlemskap i EU har svensk konsumentpolitik blivit djupt integrerad med den gemensamma konsumentpolitiken inom EU, varför den svenska och europeiska konsumentpolitiken måste ses i ett sammanhang. I motionen begärs ett tillkännagivande om att Sverige mot denna bakgrund mer kraftfullt bör verka för att befintliga och nya konsumenträttsregler inom EU blir enkla och tydligt utformade (yrkande 2). I samma motion begärs även ett tillkännagivande som går ut på att Sverige skall verka för att det konsumenträttsliga regelverket inom EU på vissa områden skall harmoniseras (yrkande 3).

Kia Andreasson m.fl. (mp) anser i motion 2001/02:L7 att riksdagen, inför regeringens kommande skrivelse om Sveriges agerande inom konsumentpolitiken inom EU, skall lägga fast att alla EU-bestämmelser om konsumentskydd bör vara utformade som minimiregler och att konsumentskyddet skall gå före hänsynen till den inre marknaden. Motionärerna vill också att Regeringskansliet skall ge ut en nyhetstidning om konsumentpolitiken inom EU och om svenska initiativ och insatser på området. I motionen yrkas ett tillkännagivande i enlighet med vad som nu anförs om Sveriges agerande i det konsumentpolitiska arbetet inom EU (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av vad som anförs i motionerna 2001/02:L7 yrkande 5 och 2001/02:L9 yrkande 3 vill utskottet peka på att de mål som riksdagen beslutade våren 1996 innebär att Sverige bl.a. skall verka för att subsidiaritetsprincipen tillämpas på så sätt att medlemsstaterna har frihet att ge konsumenterna ett starkare skydd än vad som följer av gemenskapsreglerna så länge detta inte

leder till hinder för den fria rörligheten för varor, tjänster och kapital. Vidare skall, enligt riksdagens beslut, den svenska linjen vara att i största möjliga mån verka för minimiregler, varigenom medlemsländerna på nationell nivå tillåts behålla eller införa strängare krav än vad gemenskapsreglerna föreskriver.

I sammanhanget bör erinras om att den i propositionen omnämnda grönboken om det framtida konsumentskyddet har presenterats av kommissionen den 2 oktober 2001, KOM (2001) 531 slutlig. I grönboken analyseras den nuvarande situationen på det konsumenträttsliga området och diskuteras olika framtida lagstiftningstekniker.

Enligt utskottets mening bör den av regeringen aviserade skrivelsen avvaktas innan riksdagen tar ställning till frågan om framtida strategier på det konsumentpolitiska området inom EU. Enligt vad utskottet har erfarit pågår för närvarande ett beredningsarbete som syftar till att en skrivelse i ämnet skall kunna överlämnas till riksdagen under våren 2002.

Med det anförda förslår utskottet att motionerna 2001/02:L7 yrkande 5 och 2001/02:L9 yrkandena 2 och 3 avslås.

Delmål för konsumentpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 4.3.1 om att ange delmål för konsumentpolitiken.

Propositionen

För att kunna utvärdera de insatser som görs på det konsumentpolitiska området bör, enligt regeringens mening, särskilt anges verksamhetsinriktning och vad som faktiskt skall uppnås. Av detta skäl föreslår regeringen att delmål skall anges för verksamheten under en viss tidsperiod. Delmålen skall i första hand gälla det nationella arbetet, men i den mån det är möjligt och ändamålsenligt bör de också gälla för inriktningen av Sveriges arbete i EU och internationellt.

Delmålen syftar till att bidra till att de fem övergripande målen för konsumentpolitiken skall uppnås. Enligt vad som anförs i propositionen bör delmålen representera verksamhetsområden som är särskilt viktiga för konsumenterna och avse områden där det finns konsumentpolitiska verktyg att tillgå för att faktiskt uppnå konkreta förbättringar för konsumenterna.

I propositionen gör regeringen bedömningen att följande delmål skall gälla för verksamhetsinriktningen under perioden 2001–2005.

* Vägledning, information och utbildning till konsumenterna skall vidareutvecklas.

* Ideella organisationer skall ges möjligheter till ökat inflytande i konsumentpolitiken.

- * Konsumenterna skall ges en starkare ställning på de finansiella marknaderna.
- * Arbetet med produktsäkerhet och marknadskontroll, särskilt när det gäller barns säkerhet, skall förstärkas.
- * Konsumentforskningen skall stödjas.
- * Konsumenterna skall ges förbättrad information om priser.
- * Konsumenterna skall ges bättre förutsättningar att agera på nyligen konkurrensutsatta marknader.
- * Miljömärkningen och den etiska märkningen skall få större spridning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har för sin del inte något att erinra mot regeringens förslag i denna del och föreslår därför att riksdagen skall godkänna vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 4.3.1 om att ange delmål för konsumentpolitiken.

Utskottets förslag i denna del innebär inte att riksdagen därmed tar ställning till val av delmål och den närmare utformningen av dessa. I den mån delmålen i framtiden skulle komma att formuleras annorlunda än vad som framgår av propositionen förutsätter utskottet att regeringen återkommer till riksdagen.

Kommunal konsumentverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller kommunal konsumentverksamhet bör avslås. Resultatet av det nyss avslutade utredningsarbetet rörande statliga insatser för att stödja kommunal konsumentverksamhet bör avvaktas. Utskottet kommer att noga följa frågan. *Jämför reservation nr 4 (m).*

Bakgrund

Lokal konsumentverksamhet har varit föremål för överväganden i samtliga konsumentpolitiska riksdagsbeslut sedan år 1972. I 1972 års konsumentpolitiska beslut förespråkades en utbyggnad av den lokala konsumentorganisationen (prop. 1972:33, bet. NU40, rskr. 225). Ytterligare riktlinjer för den kommunala konsumentverksamheten drogs upp i 1975 års beslut. Intentionerna var då att kommunernas medverkan i konsumentpolitiken skulle byggas ut väsentligt (prop. 1975:40, bet. NU26, rskr. 170).

I 1986 års konsumentpolitiska beslut bekräftades att den lokala verksamheten skulle ges hög prioritet (prop. 1985/86:121, bet. LU34, rskr. 292). Utskottet framhöll att den lokala konsumentverksamheten spelar en central roll inom konsumentpolitiken. Detta förhållande hade, menade utskottet, sin grund i att det är på lokal nivå man lättast fångar upp konsumentproblem och når dem som i första hand behöver hjälp samt finner de flesta företag vars

verksamhet berör konsumenterna. Utskottet underströk också vikten av en fortsatt, snabb utbyggnad av den lokala konsumentverksamheten, men gav samtidigt uttryck för en förståelse för att man i särskilt de minsta och resurs-svagaste kommunerna tvekade att använda de knappa resurserna till konsumentverksamhet. Någon anledning att införa ett obligatorium på området kunde utskottet inte finna.

Regeringen redovisade i en skrivelse till riksdagen våren 1991 hur den kommunala verksamheten hade utvecklats (skr. 1990/91:43, bet. LU37, rskr. 334). I skrivelsen lade regeringen fram en rad olika förslag till åtgärder för att komma till rätta med det då aktuella problemet med allt färre kommuner med konsumentverksamhet, bl.a. ökad kunskap om den kommunala verksamheten och ett effektiviserat statligt stöd till verksamheten. Skrivelsen föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

1995 års konsumentpolitiska beslut innebar att 1986 års riktlinjer skulle ligga fast. Utskottet uttalade därutöver att den kommunala konsumentverksamheten även fortsättningsvis bör vara ett frivilligt åtagande för kommunerna. Riksdagen följde utskottet (prop. 1994/95:140, bet. LU32, rskr. 438).

Enligt nu gällande riktlinjer för den lokala konsumentverksamheten ingår i uppgifterna dels rådgivningsarbete, dels förebyggande arbete. Rådgivningen kan avse att informera om konsumentlagstiftningen, att medla i reklamations-tvister och att ge hushållsekonomiska råd. Det förebyggande arbetet innefattar bl.a. att bevaka den lokala marknaden, genomföra marknadsundersökningar, informera näringslivet om lagar och regler och att stimulera och stödja lokala föreningar och organisationer.

År 1975 fanns kommunal konsumentverksamhet i 69 kommuner. Därefter steg antalet till 271 kommuner år 1989. För närvarande finns konsumentverksamhet i 251 av landets 289 kommuner, vilket innebär en ökning från 240 kommuner år 2000. 40 kommuner köper tjänster från andra kommuner. Omkring 350 personer är anställda i verksamheten och delar på 220 årsarbets-krafter.

Konsumentvägledningen erhåller visst statligt stöd via Konsumentverket i form av bl.a. utbildning, rådgivningsstöd och utvecklingsstöd. Även Allmänna reklamationsnämnden stöder verksamheten genom telefonrådgivning, materialservice, deltagande i kurser och information om avgjorda ärenden.

Konsumentpolitiska kommittén

Konsumentpolitiska kommittén gjorde bedömningen att den lokala konsumentverksamheten är en av grundstenarna i det konsumentpolitiska systemet och en förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli framgångsrik. Med hänsyn bl.a. till att närmare en miljon av landets innevånare saknade lokal konsumentverksamhet och att verksamheten i många fall var mycket varierande till kvalitet, ansåg kommittén att kommunal konsumentverksamhet borde göras till en obligatorisk uppgift för kommunerna.

Kommittén menade vidare att Konsumentverkets stöd borde utökas och förstärkas samt att staten borde bidra till finansieringen av kommunernas kostnader för löner och driftskostnader m.m. med 50 %.

Propositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att ett av delmålen för konsumentpolitiken för åren 2001–2005 bör vara att vägledning, information och utbildning till konsumenterna skall vidareutvecklas. I den delen behandlas den kommunala konsumentverksamheten. Regeringen konstaterar att den kommunala konsumentvägledningen är nödvändig och att det är viktigt att alla människor i Sverige har tillgång till sådan verksamhet. Enligt regeringens uppfattning är det glädjande att alltfler kommuner nu satsar på någon form av konsumentvägledning. Ambitionen måste dock, enligt propositionen, vara att alla kommuner tillhandahåller konsumentvägledning som håller hög kvalitet. Regeringen ser positivt på att kommuner som inte själva har möjlighet att ordna konsumentvägledning samarbetar med andra kommuner. Det är dock viktigt, anför det i propositionen, att närheten och tillgängligheten blir så bra som möjligt för konsumenterna och att inte kvaliteten på rådgivningen äventyras.

Regeringen konstaterar att omfattningen på verksamheten i de kommuner som i dag tillhandahåller vägledning varierar kraftigt, från några timmar per vecka till en eller flera heltidstjänster. För att den kommunala konsumentvägledningen skall fungera tillfredsställande bör det, anför det i propositionen, finnas vissa basresurser i kommunen. En heltidsanställd handläggare per 20 000 invånare är enligt Konsumentverkets beräkningar en rimlig resursnivå, exklusive resurser för budget- och skuldrådgivning.

När det gäller Konsumentpolitiska kommitténs förslag att göra konsumentvägledningen obligatorisk konstaterar regeringen att förslaget i denna del i viss mån innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Enligt regeringens mening är det viktigt att alla sådana inskränkningar övervägs noggrant. Endast om starka skäl talar för det bör en sådan inskränkning godtas. Mot bakgrund av att antalet kommuner med konsumentvägledning ökar gör regeringen bedömningen att det för närvarande inte finns sådana starka skäl för att inskränka den kommunala självbestämmanderätten och införa en obligatorisk kommunal konsumentvägledning. Regeringen ser det i stället som angeläget att arbeta för att kvaliteten på vägledningen kan fortsätta att utvecklas. En sådan kvalitetshöjning uppnås, menar regeringen, inte nödvändigtvis med hjälp av lagstiftning, utan bör ske på frivillig väg genom olika former av samarbete och eventuellt hjälp av förbättrat statligt stöd. Regeringen avser dock att noga följa utvecklingen av konsumentvägledningen i kommunerna och om behov av lagstiftning uppkommer återkomma till riksdagen.

I budgetpropositionen för år 2002 föreslås en engångssatsning om 20 miljoner kronor under år 2002 för att stärka den kommunala konsumentvägledningen, samt härutöver en bas om 5 miljoner kronor för framtida arbete på området. Därutöver föreslås att Konsumentverket skall ges ytterligare medel

för en satsning på att öka informationen i boendefrågor till konsumentvägledare (prop. 2001/02:1, utg.omr. 24).

Regeringen anser att det också finns andra sätt att förbättra konsumenternas tillgång till konsumentvägledning, exempelvis genom förbättrad utåtriktad verksamhet och genom samverkan med andra lokala aktörer. Sådana åtgärder är, framhålls det i propositionen, möjliga att stödja genom statliga insatser. I maj 2001 tillkallades därför en utredare för att biträda Regeringskansliet med att finna former för sådant stöd (Ju 2001:H).

Utredarens rapporter

I början av augusti 2001 överlämnade utredaren en delrapport över utredningsuppdraget. I delrapporten läggs fram förslag till utformning och finansiering av projekt för utvecklingen av den kommunala konsumentvägledningen. Sammanfattningvis föreslår utredaren att det statliga stödet skall ges i två former, nämligen utvecklingsstöd och kvalitetsstöd. Utvecklingsstödet avser, enligt utredarens förslag, bl.a. utveckling av konsumentvägledningens arbetsformer och organisation, utveckling av samarbete mellan kommuner, utveckling av samverkan mellan olika grenar i den kommunala verksamheten och utveckling av samverkansformer mellan vägledare och myndigheter. Kvalitetsstöd är avsett för kvalitetsförbättringar med avseende på verktyg inom konsumentvägledningen, såsom materialservice, IT-stöd och annat teknisktöd, utbildning av vägledare, information om den kommunala konsumentvägledningen, kurser och konferenser.

I en slutrapport, som överlämnades i början av november 2001, analyserar utredaren riktlinjerna för den kommunala konsumentvägledningen. Utredaren konstaterar att nu gällande riktlinjer i allt väsentligt saknar kriterier och definitioner av kvalitet och kvalitetsindikatorer i den lokala konsumentvägledningen. Enligt utredaren borde frågan om den lokala verksamhetens kvalitet integreras i riktlinjerna för att möjliggöra att det går att avgöra hur kvaliteten på verksamheten utvecklas.

Mot denna bakgrund föreslås i slutrapporten att regeringen skall ge Konsumentverket i uppdrag att på egen hand eller i samarbete med kommuner i projektform utarbeta förslag till kvalitetskriterier och indikatorer på kvalitet som senare kan tillföras riktlinjerna för den kommunala konsumentvägledningen.

Motionerna

Carin Lundberg och Rinaldo Karlsson (båda s) anser i motion 2000/01:L707 att den lokala konsumentverksamheten är en av grundstenarna i det konsumentpolitiska systemet och en förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli framgångsrik. Lokal konsumentverksamhet är, hävdas det i motionen, nödvändig för att konsumenternas problem skall kunna fångas upp, för att problem skall kunna lösas så nära källan som möjligt och för att konsumenternas behov av information, utbildning och stöd skall kunna tillgodoses. Mot denna bakgrund begär motionärerna ett tillkännagivande som går ut på att

konsumentverksamhet skall göras till en lagstadgad obligatorisk kommunal uppgift.

Motsvarande uppfattning framförs av Christina Axelsson m.fl. (s) i motion 2000/01:L721 (yrkande 2, delvis).

I motion 2001/02:L295 av Lisbet Calner och Märta Johansson (båda s) anförs att en väl fungerande konsumentrådgivning är en förutsättning för en framgångsrik konsumentpolitik. Med en bra och fungerande konsumentverksamhet är det, hävdas det i motionen, möjligt att förverkliga ambitioner om att arbeta förebyggande och utåtriktat genom exempelvis uppsökande verksamhet i skolor, på arbetsplatser, föreningar och forum där kapital-, fond- och aktieförvaltning diskuteras. Enligt motionärerna är den lokala konsumentverksamhetens organisation en fråga som bör överlämnas till respektive kommun, men att det är viktigt att konsumenterna över hela landet har tillgång till en konsumentverksamhet som uppfattas som varaktig, kvalificerad och som omfattar alla. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av en väl fungerande kommunal konsumentverksamhet.

Kia Andreasson m.fl. (mp) anför i motion 2001/02:L7 att alla kommuner skall kunna erbjuda sina kommunmedlemmar vägledning i konsumentfrågor, antingen via samarbete med andra kommuner, samarbete med ideella organisationer eller genom egen verksamhet. Motionärerna stödjer regeringens uppfattning att detta inte skall ske genom införandet av ett kommunalt obligatorium. I stället bör, anförs det i motionen, medel avsättas i den statliga budgeten för att i första hand stödja den uppsökande verksamheten inom konsumentrådgivningen. I motionen begärs ett tillkännagivande om stöd till uppsökande verksamhet inom konsumentvägledning (yrkande 4).

I motion 2001/02:L8 av Per Erik Granström (s) framhålls att konsumentpolitiken är en del av välfärdspolitiken och att den kommunala konsumentrådgivningen har visat sig vara ett bra verktyg för att nå svaga grupper. De positiva erfarenheter som finns av den kommunala konsumentvägledningen är, enligt motionären, så stora att det borde vara en tydlig uppmaning till alla ansvarsfulla kommuner att anordna konsumentvägledning. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen noga bör överväga införande av en statlig stimulans till de kommuner som satsar på konsumenterna och på kommunal konsumentvägledning.

Christel Anderberg m.fl. (m) anser i motion 2001/02:L2 att offentligt finansierade konsumentrådgivare inte är det bästa sättet att använda skattemedel eller att hjälpa konsumenterna. Uppkomna problem och missförstånd torde, enligt motionärerna, i de flesta fall kunna hanteras av representanter för ortens handel och konsumentföreträdare, exempelvis frivilliga organisationer. Konsumentvägledarnas kunskap bygger, anförs det vidare i motionen, på Konsumentverkets databaser. Dessa bör, enligt motionärerna, öppnas för allmänheten så att informationen blir lättillgänglig. För den som inte har tillgång till Internet kan datorer ställas ut på bibliotek. Konsumenterna kan även ringa till Konsumentverket eller liknande. På så sätt kan kommunerna

spara både personal och pengar. I motionen begärs ett tillkännagivande om konsumentkunskap (yrkande 2, delvis).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar helt regeringens och Konsumentpolitiska kommitténs bedömning att den kommunala konsumentvägledningen är nödvändig för konsumenterna och att det är viktigt att alla människor i Sverige har tillgång till sådan verksamhet. Som utskottet konstaterat inledningsvis är konsumentpolitiken en del av välfärdspolitiken, och den kommunala konsumentverksamheten har, enligt utskottets mening, en central roll i detta sammanhang.

I likhet med regeringen anser utskottet att situationen inte är sådan att det för närvarande föreligger tillräckliga skäl för att förorda att konsumentverksamheten görs till en obligatorisk uppgift för kommunerna. I stället är det, som regeringen framhåller, angeläget att arbeta för att kvaliteten på vägledningen kan fortsätta att utvecklas. Utskottet ser också med tillfredsställelse på att regeringen initierat ett utvecklingsarbete i fråga om former för det statliga stödet för den kommunala konsumentverksamheten.

Utskottet kommer för sin del att noga följa utvecklingen. Ambitionen måste enligt utskottets mening vara att alla landets kommuner inom en överskådlig framtid bedriver konsumentverksamhet och att vägledningen håller hög kvalitet. Om det visar sig att det skulle föreligga behov av lagstiftning om kommunal konsumentvägledning, förutsätter utskottet att regeringen omgående återkommer i frågan till riksdagen.

Några ytterligare uttalanden i saken från riksdagens sida är inte påkallade. Enligt utskottets mening bör riksdagen nu i första hand avvakta resultatet av det pågående utvecklingsarbetet, och utskottet föreslår att riksdagen skall avslå motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L7 yrkande 4, 2001/02:L8, 2000/01:L707, 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del och 2001/02:L295.

Information om dagligvaror

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om konsumentinformation i dagligvaruhandeln ligger i linje med regeringens uppfattning och bör avslås.

Propositionen

I propositionen konstaterar regeringen att en stor del av konsumenternas inkomster används för inköp av dagligvaror och att, enligt Konsumentverkets beräkningar, endast boendet är en större utgiftspost. Regeringen gör mot den bakgrunden bedömningen att konsumenterna behöver god information om dagligvaror för att kunna göra väl överlagda val. Konsumenternas krav på

informationen om t.ex. etiska aspekter och miljöaspekter är vidare berättigade och bör i möjligaste mån tillgodoses.

I propositionen redovisar regeringen att man avser att lämna ett uppdrag till Konsumentverket att i samråd med Statens livsmedelsverk och övriga berörda myndigheter utreda möjligheterna att ge konsumenterna tillgång till IT-baserad konsumentinformation om dagligvaror. I uppdraget skall ingå att överväga hur behovet av s.k. etisk information och information till grupper med särskilda behov kan tillgodoses.

Motionen

Christina Axelsson m.fl. (s) anför i motion 2000/01:L721 att det är ytterst angeläget att information finns tillgänglig på alla upptänkliga sätt om dagligvaror. Enligt vad som anføres i motionen är det därför viktigt, inte minst för konsumenter med särskilda behov, att butiksförsäljarna har god utbildning, vet vad de säljer och vet var de lätt kan hämta ytterligare information. Näringslivet bör, menar motionärerna, ges ett ansvar att utbilda sina försäljare om varorna de säljer för att kunna ge korrekt konsumentinformation till kunderna. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av fullgod konsumentinformation till alla konsumenter från såväl statliga och kommunala organisationer som från producenter och ideella organisationer (yrkande 2, delvis).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan för sin del inte se att det föreligger någon motsättning mellan motionärernas uppfattning och den principiella inställning som regeringen redovisar i propositionen i fråga om vikten av god information om dagligvaror. Utskottet kan därför inte se något behov av ytterligare åtgärder och föreslår därför att riksdagen avslår motion 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del.

Märkning av livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller märkning av livsmedel bör avslås. Yrkandena ligger i linje med regeringens uppfattning. *Jämför reservationerna nr 5 (kd) och nr 6 (c).*

Bakgrund

Livsmedelsområdet är i hög grad föremål för en totalharmonisering på EG-nivå. Detta innebär att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser än vad som framgår av EG:s rättsakter.

EG:s regler bygger i stora delar på internationella rekommendationer från Codex Alimentarius, som är samlingsnamnet för FAO:s (FN:s livsmedelsor-

gan Food and Agriculture Organization) och WHO:s gemensamma program för bl.a. standarder, riktlinjer och råd. Till grund för EG:s regler om ursprungsmärkningen av nötkött ligger två förordningar, nämligen Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1760/2000 av den 17 juli 2000 om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur samt märkning av nötkött och nötköttsprodukter samt kommissionens förordning (EG) nr 1825/2000 av den 25 augusti 2000 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för tidigare nämnd förordning. Motsvarande system för märkning och identifiering av kött från andra djur än nöt finns för närvarande inte. Arbete har emellertid inletts med ett liknande, enklare system för grisar. Obligatorisk märkning av griskött till konsument är emellertid inte aktuellt för närvarande. I Sverige finns sedan år 1995 en frivillig branschöverenskommelse om ursprungsmärkning av allt kött.

Grundläggande bestämmelser om genetiskt modifierade livsmedel (GMO-livsmedel) finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 258/97 av den 27 januari 1997 om nya livsmedel och livsmedelsingredienser. I denna förordning föreskrivs bl.a. att vad som skall räknas som nya livsmedel, om ansökningsförfarandet för att få sälja och marknadsföra GMO-livsmedel och vad som skall märkas. Det finns ytterligare tre EG-förordningar som reglerar olika delar av märkning av GMO-livsmedel. Dessa innehåller bl.a. bestämmelser om obligatoriska uppgifter vid märkning av vissa livsmedel som framställs av genetiskt modifierade livsmedel och märkning av tillsatser som innehåller genetiskt modifierade tillsatser och aromer.

I juli 2001 antog kommissionen ett förslag till ny förordning om livsmedel och foder som framställts med hjälp av genmodifierade organismer. Förslaget omfattar både en ny godkännandeprocess för livsmedel som foder samt nya märkningsregler. Förslagets syfte är att uppnå ett gott skydd av människors liv och hälsa, djurens hälsa och välbefinnande samt miljö- och konsumentintressena gentemot genetiskt modifierade livsmedel och foder, och samtidigt slå vakt om att den inre marknaden fungerar väl.

I sammanhanget bör även nämnas att rådet nyligen träffat en politisk överenskommelse vad gäller en förordning om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftningen och om inrättandet av en europeisk livsmedelsmyndighet.

Motionerna

Michael Hagberg (s) anser i motion 2001/02:L3 att det skall vara naturligt för en konsument att få veta vad en produkt innehåller genom en tydlig och lättförståelig märkning. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av ett stärkt konsumentperspektiv inom livsmedelspolitiken.

Viviann Gerdin m.fl. (c) menar i motion 2001/02:L4 att en av grundförutsättningarna för att människor skall kunna utnyttja sin konsumentmakt är att de får god information om den mat de köper. Konsumenterna blir därmed, enligt motionärerna, ett verktyg för att stoppa plågsam djuruppfödning och andra produktionsmetoder. Motionärerna anser att det måste finnas en kon-

troll som förhindrar att livsmedel som inte uppfyller de krav som gäller i Sverige kan importeras och saluföras här. I motionen begärs ett tillkännagivande om att ursprungsmärkningen av livsmedel skall utvecklas (yrkande 2).

Också Caroline Hagström (kd) pekar i motion 2001/02:L5 på att märkning av livsmedel är viktig för konsumenternas produktval. Motionären erinrar om att sedan den 15 september 2000 gäller särskilda svenska regler för märkning av nötkött som innebär att märkningen ”svenskt nötkött” betyder att köttet kommer från djur som är fött, uppfött och slaktat i Sverige. Detta är enligt motionären bra, varför regeringen bör utreda om även andra köttslag kan märkas på samma sätt. I motionen begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om märkning av kött.

I motion 2001/02:L9 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anfördes att kraven på korrekt information måste vara tydliga för att konsumenterna skall kunna vara säkra på vad de köper. Det är därför, anfördes det i motionen, nödvändigt att utveckla ett system för kontroll av märkningen; säljaren och producenten skall kunna bevisa att alla påståenden om en vara är sanna. Detta kräver, enligt motionärerna, ett enkelt och tydligt ansvarstagande från dem som producerar och säljer livsmedelsprodukter eller andra varor. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om korrekt information och kontroll av märkning inom EU (yrkande 4).

Kia Andreasson m.fl. (mp) anför i motion 2001/02:L7 att regeringen bör arbeta inom EU för att ursprungsmärkning skall finnas på alla livsmedel inom en snar framtid. I den mån genmanipulerade livsmedel över huvud taget skall tillåtas är det, enligt motionärerna, av största vikt att ett fungerande märkningssystem snarast införs. I motionen yrkas ett tillkännagivande om märkning av produkter (yrkande 6).

Även Vivianne Gerdin m.fl. (c) begär i motion 2001/02:L4 ett tillkännagivande om att genmodifierade livsmedel skall märkas (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av ett starkt konsumentperspektiv när det gäller livsmedel samt önskvärdheten av ursprungsmärkning och märkning av genetiskt modifierade livsmedel. Utskottet kan heller inte se att det föreligger någon avgörande motsättning mellan motionärerna och inriktningen på regeringens arbete i nu aktuella frågor. I propositionen anfördes att ursprungsmärkning av livsmedel är en viktig fråga och att sådan märkning bör utvecklas samt att genetiskt modifierade livsmedel bör märkas så långt som det är möjligt.

I budgetpropositionen för år 2002 anfördes vidare att säkra livsmedel är ett prioriterat område för regeringen och att det är viktigt att konsumenten sätts i centrum i detta arbete (prop. 2001/02:1, utg. omr. 23). Därutöver kan utskottet konstatera att det pågår ett lagstiftningsarbete inom EU med en inriktning som synes ligga i linje med motionsönskemålen.

Mot bakgrund av vad som nu har anförts finner utskottet inte skäl att förorda någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av de nu aktu-

ella motionerna. Utskottet föreslår därför att motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3, 2001/02:L5, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4 avslås.

Konsumentundervisning

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller konsumentundervisning bör avslås med hänvisning till pågående arbete och tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservationerna nr 7 (m) och nr 8 (c).*

Propositionen

I propositionen anför regeringen att kunskaper i konsumenträtt och privat ekonomi är viktiga för ungdomar och att konsumentundervisningen i skolan därför bör utvecklas. Konsumentfrågorna bör även fortsättningsvis, enligt regeringens bedömning, behandlas i grundskolan såväl inom ämnet hem- och konsumentkunskap som inom andra ämnen i grund- och gymnasieskolan.

Regeringen anser dock inte att det är aktuellt att överväga någon utökning av timplanen med hänsyn till att det för närvarande pågår en femårig försöksverksamhet med utbildning utan fastlagd timplan. Regeringen anser inte heller att konsumentkunskap bör utgöra ett kärnämne i gymnasieskolan. I stället bör, aviserats det i propositionen, Statens skolverk tillsammans med Konsumentverket pröva om de är lämpligt att utveckla en särskild kursplan i konsumenträtt och privatekonomi eller om någon eller några befintliga kurser bör förtydligas så att de inrymmer denna aspekt. En sådan kursplan skulle, anfördes det i propositionen, kunna rymmas inom ramen för elevernas individuella val.

Motionerna

Christel Anderberg m.fl. (m) anser i motion 2001/02:L2 att den bästa konsumentutbildningen är att ge barn och ungdomar ökade kunskaper i grundläggande konsumentkunskap och privatekonomi. Motionärerna pekar på att undersökningar visar att konsumentfrågorna ofta har en otydlig roll i skolan och att den gränsöverskridande karaktären ofta medför att området inte prioriteras i undervisningen samt att skolans ansvar för vikten av hushållsplanering och budgetering inte är tydlig och att ämnet inte prioriteras. Motionärerna menar därför att skolungdomar bör ges möjlighet att lära sig privatekonomi på ett konkret och praktiskt sätt i grundskolan och att privatekonomi bör kunna vara ett möjligt tillvalsämne i gymnasieskolan. I motionen begärs ett tillkännagivande om konsumentkunskap i enlighet med det anförda (yrkande 2, delvis).

Ett liknande yrkande förs fram i motion 2000/01:L705 yrkande 3 av Stig Rindborg m.fl. (m).

Kia Andreasson m.fl. (mp) anser i motion 2001/02:L7 inte att konsumentfrågor bör bli ett obligatoriskt skolämne. Enligt motionärerna är det dock av största vikt att undervisningen i konsumentfrågor radikalt förbättras i dagens skola. För att konsumentundervisningen skall fungera måste det, hävdas det i motionen, finnas tydliga riktlinjer i kursplanen och krav på att kunskap i viktiga konsumentfrågor skall ha inhämtats för att erhålla godkänt betyg. Frågor av särskild vikt att lyfta fram anser motionärerna vara grundläggande konsumenträtt, privatekonomi och kritiskt granskande av såväl öppna som dolda reklambudskap. Motionärerna förutsätter att regeringen kommer att besluta tilläggsdirektiv till Gymnasiekommittén och begär ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om konsumentundervisningen i skolan (yrkande 3).

I motion 2001/02:L4 av Viviann Gerdin m.fl. (c) påpekas att dagens unga står inför en marknad med stora möjligheter och utmaningar. Genom att ge barn och ungdomar bra konsumentundervisning läggs grunden till en stärkt konsumentroll i vuxenlivet. Enligt motionärerna skall eleverna under skoltiden utbildas till självständiga och kunniga konsumenter genom att få kunskap om kost och hälsa, konsumtion och miljö, konsumenträtt, personlig ekonomi, globala resurser, boende, kläder, pris och kvalitet samt om reklamens påverkan på konsumtion. Konsumentundervisningen bör, menar motionärerna, brytas ned på ämnesområden och i princip finnas med i varje ämne. Vissa delar bör, fortsätter motionärerna, komma in som egna ämnen men detta bör vara upp till varje enskild kommun och skola att prioritera. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av skolundervisning för elever från grundskolan till gymnasieskolan (yrkande 4).

Gunnel Wallin och Rigmor Stenmarck (båda c) anför i motion 2001/02:L265 att klyftorna ökar vad gäller kunskaperna om att klara av hushållets ekonomi och att sköta de dagliga arbetet med mat, boende och kläder. Mot denna bakgrund är det, enligt motionärernas uppfattning, viktigt att ge denna kunskap till alla på ett tidigt stadium och med ett större utrymme. Motionärerna menar att först när ämnet konsumentkunskap ges ett ordentligt utrymme i grund- och gymnasieskolan kan målet att ungdomar och invandrare ges tillgång till god konsumentutbildning för att kunna agera som konsumenter på marknaden uppnås. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att konsumentkunskap skall införas som ett obligatoriskt ämne i gymnasieskolan (yrkande 2). I samma motion begärs även ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall vidta åtgärder för att råda bot på bristen på lärare i hem- och konsumentkunskap (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening har såväl grundskolan som gymnasieskolan en viktig roll att spela när det gäller att ge barn och ungdomar förutsättningar att agera på marknaden som självständiga, kunniga och starka konsumenter. Utskottet delar därför motionärernas och regeringens bedömning att konsumentundervisningen är viktig och att den bör utvecklas.

När det gäller kraven på att konsumentkunskap skall göras till ett obligatoriskt kärnämne i gymnasieskolan och på utökade timplaner erinrar utskottet om att liknande yrkanden avslagits av riksdagen så sent som våren 2001 (se bet. 2000/01:UbU10 och 2000/01:UbU13). Lagutskottet kan från sina utgångspunkter inte finna skäl att nu göra en annan bedömning än den riksdagen tidigare gjort.

Vad särskilt gäller gymnasieskolan bör erinras om att man i propositionen aviserar ett uppdrag till Statens skolverk och Konsumentverket att pröva om det är lämpligt att utveckla en särskild kursplan i konsumenträtt och privatekonomi eller om någon eller några befintliga kurser bör förtydligas så att de inrymmer denna aspekt. Därtill kommer att gymnasieskolans studievägar för närvarande utreds inom den s.k. Gymnasiekommittén (dir. 2000:35) och att konsumentfrågorna, enligt vad som anförs i propositionen, behandlas i detta sammanhang.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 4, 2001/02:L7 yrkande 3, 2000/01:L705 yrkande 3 och 2001/02:L265.

Ideella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller ideella organisationers möjligheter till ökat inflytande i konsumentpolitiken bör avslås. Yrkandena ligger i linje med regeringens uppfattning. *Jämför reservationerna nr 9 (m) och nr 10 (c).*

Propositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att folkrörelsernas och övriga ideella organisationers deltagande i konsumentpolitiken är viktigt och önskvärt. Ett sådant deltagande tillför kunskap och en nödvändig lokal förankring samt kan bidra till en livaktig dialog mellan medborgare och politiker eller myndigheter. Regeringen anser att det är viktigt att konsumenterna så långt det är möjligt bör representeras av egna företrädare i organisationer av olika slag, nationellt och internationellt, t.ex. i myndigheters styrelser, i standardiseringsprocessen och i relevanta EU-organ. Denna representation är, menar regeringen, viktig för att konsumenterna skall kunna påverka spelreglerna för marknaden och för att deras inflytande därmed skall kunna stärkas.

Regeringen behöver också, enligt vad som anförs i propositionen, organisationernas syn på olika frågor och bereder därför organisationerna möjlighet att lämna synpunkter på remisser och liknande. Vidare förekommer att konsumentorganisationerna finns representerade i myndigheters styrelser eller i andra organ. Enligt regeringens uppfattning är det en viktig demokratisk fråga att de organisationer som arbetar med konsumentfrågorna också får möjlighet till inflytande och delaktighet i politikens utformning. Regeringen avser,

redovisas i propositionen, att tillsätta en särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet med representanter för myndigheter och organisationer med uppdrag att utforma förslag till hur konsumentorganisationer kan ges möjlighet till ökat inflytande i konsumentpolitiken.

Enligt vad som anförs i propositionen är det viktigt att de båda paraplyorganisationerna Sveriges Konsumenter i Samverkan och Sveriges Konsumentråd ges möjligheter att utföra sitt arbete med bl.a. EU-frågor. Sådant arbete innehåller moment av långsiktigt påverkansarbete som måste bedrivas kontinuerligt. Regeringen anför i propositionen att båda organisationerna även i fortsättningen bör få statligt ekonomiskt stöd för sin verksamhet. Stödet är viktigt, menar regeringen, för att ge organisationerna möjlighet till inflytande i EU-arbetet. Ett nytt budgetanslag har inrättats och inom ramen för detta har en viss resursförstärkning skett. Utöver detta, redovisas i propositionen, disponerar Konsumentverket en del av anslaget i form av projektmedel som alla organisationer som arbetar med konsumentfrågor kan söka.

Motionerna

Frågor som berör konsumentorganisationer tas upp i fyra motionsyrkanden. Sålunda anser Anita Johansson och Christina Axelsson (båda s) i motion 2001/02:L1 att det behövs en balans mellan statliga verk och folkrörelser med aktiva och kunniga konsumenter för att påverka utbud och produktionsätt av varor. Staten bör, enligt motionärerna, ha ett ansvar för att ideella organisationer kan arbeta med att ta fram och sprida information till konsumenterna så att de får underlag till debatt för att kunna påverka. Motionärerna delar regeringens uppfattning att de båda paraplyorganisationerna Sveriges Konsumentråd och Sveriges Konsumenter i Samverkan bör få ekonomiskt stöd för sin respektive verksamhet även i fortsättningen. Stödet är dock, anför i motionen, alldeles för lågt för att de skall kunna leva upp till de förväntningar som konsumenterna ställer på dem att hålla en hög kvalitet i undersökningar och opinionsspridning. Mot denna bakgrund begär motionärerna ett tillkännagivande om att stödet till konsumentorganisationerna på sikt bör öka.

Stig Rindborg m.fl. (m) anför i motion 2000/01:L705 att det krävs att den statliga insatsen på det konsumentpolitiska området gradvis måste tonas ned för att konsumentmanslutningar av olika slag skall kunna bildas, växa och ta på sig större uppgifter. Motionärerna anser att det inte finns någon egentlig frivillig och oberoende konsumentrörelse i Sverige och yrkar i motionen att regeringen skall ges i uppdrag att återkomma med förslag om hur framväxten av frivilliga och oberoende konsumentorganisationer kan stimuleras i enlighet med det anförda (yrkande 2).

I motion 2001/02:L4 av Viviann Gerdin m.fl. (c) är motionärerna överens med regeringen om att folkrörelsernas och övriga ideella organisationers deltagande i konsumentpolitiken är viktigt och önskvärt. Det tillför, enligt vad som anförs i motionen, såväl kunskap som en oumbärlig lokal förankring och kan bidra till en livfull dialog mellan medborgare, politiker och myndigheter. Motionärerna delar dock inte regeringens uppfattning att det bör tillsättas en

särskild arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag till hur organisationer kan få ett ökat inflytande. Detta är, anförts i motionen, ett ovanifrånperspektiv som motionärerna inte kan ställa sig bakom. I stället förordas i motionen ett underifrånperspektiv där det måste tillåtas flera olika sätt att påverka och organisationerna själva tillåts att skapa förutsättningar för ökat inflytande. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att folkrörelserna och de ideella organisationerna bör ges ökade möjligheter att skapa inflytande i konsumentpolitiken (yrkande 5).

Christina Axelsson m.fl. (s) påpekar i motion 2000/01:L721 att Sverige är starkt beroende av det konsumentpolitiska arbetet inom EU och att det ur en demokratisk synvinkel är viktigt att frivilligorganisationerna kan delta i detta samarbete. Motionärerna menar att detta dock kan vara svårt på grund av de stora kostnader som är förenade med exempelvis utrikes resor och uppehälle. Motionärerna anser att det är angeläget att det inrättas möjligheter för ideella organisationer att erhålla bidrag för att delta i det allt viktigare konsumentpolitiska internationella arbetet, och i motionen begärs ett tillkännagivande om betydelsen av att det ges möjligheter för ideella konsumentorganisationer att verka (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar för sin del helt regeringens syn på konsumentorganisationerna och deras betydelse för konsumentpolitiken. Konsumentorganisationerna fyller, som närmare utvecklas av regeringen, en rad viktiga funktioner, inte minst ur en demokratisk synvinkel. Som anförts i propositionen är det därför av stor vikt att det finns vägar till inflytande i konsumentpolitiken för folkrörelserna och andra ideella organisationer. Den i propositionen aviserade arbetsgruppen kan, enligt utskottets mening, bli ett värdefullt instrument för att finna sådana vägar. Ett annat viktigt instrument för att kunna nå inflytande är givetvis ekonomiska resurser.

Det är enligt utskottets mening naturligt att de båda paraplyorganisationerna på konsumentområdet ges statligt stöd även fortsättningsvis. Mot bakgrund av organisationernas stora betydelse anser utskottet att det i framtiden noga bör övervägas om inte det ekonomiska stödet kan öka.

Utskottet kan för sin del inte se att det föreligger någon avgörande motsättning mellan å ena sidan de synpunkter som förs fram i i motionerna 2001/02:L1, 2001/02:L4 yrkande 5 och 2000/01:L721 yrkande 3 och å andra sidan regeringens inställning. Det saknas därför anledning för utskottet att ta initiativ till någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna, som därför bör avslås.

Vad gäller motion 2000/01:L705 yrkande 2 är innebörden den att det statliga engagemanget inom konsumentpolitiken skall dras ned och ersättas med verksamhet inom konsumentorganisationer. Av utskottets tidigare ställningstaganden i fråga om den allmänna inriktningen på konsumentpolitiken och det statliga engagemanget på området följer att motionsyrkandet bör avslås.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2000/01: L705 yrkande 2.

Finansiella tjänster

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till pågående arbete i Sverige och inom EU föreslår utskottet att motionsyrkanden med krav på olika åtgärder rörande finansiella tjänster avslås.

Bakgrund

Bestämmelser om distansförsäljning finns i lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal, den s.k. distansavtalslagen. Lagen, som bygger på EG-direktivet 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal, innehåller bestämmelser om bl.a. krav på den information som skall lämnas inför och vid ett avtalslut och om ångerrätt. Lagen omfattar inte distansförsäljning av finansiella tjänster.

Regler som direkt tar sikte på det civilrättsliga ansvaret för finansiell rådgivning finns endast när det gäller försäkringar. I 13 § lagen (1989:508) om försäkringsmäklare föreskrivs att en mäklare skall utföra sitt uppdrag omsorgsfullt och med iakttagande av god försäkringsmäklarsed. Om försäkringsmäklaren uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter enligt 13 § skall mäklaren ersätta den skada som drabbar uppdragsgivaren.

I övrigt saknas i huvudsak regler om ansvar för finansiell rådgivning. Detta innebär att konsumenten är hänvisad till allmänna regler om syssломän i 18 kap. handelsbalken och allmänna skadestånds- och avtalsrättsliga principer.

Konsumentpolitiska kommittén

Konsumentpolitiska kommittén ansåg att nuvarande bestämmelser inte ger konsumenterna ett tillräckligt skydd vid vårdslös finansiell rådgivning och föreslog därför att konsumentskyddet på området borde stärkas genom tvingande civilrättslig lagstiftning. Viktiga inslag i en sådan lagstiftning borde, enligt kommittén, vara en lättnad i konsumentens bevisbörda, en skyldighet för rådgivare att dokumentera uppdraget och att med omsorg ta tillvara konsumentens intressen. Vidare uppmärksammade kommittén frågan om vilka krav som bör ställas på rådgivare i fråga om praktisk och teoretisk utbildning.

Kommittén redovisade inte något författningsförslag utan ansåg att frågan borde bli föremål för en djupare och mer noggrann analys.

Propositionen

I propositionen gör regeringen – i likhet med kommittén och flera remissinstanser – bedömningen att frågan om ansvar för finansiell rådgivning bör bli

föremål för en djupare och mer noggrann analys än den som kommittén haft möjlighet att genomföra.

När det gäller frågor kring distansförsäljning av finansiella tjänster erinrar regeringen i propositionen om det pågående lagstiftningsarbetet inom EU på området.

Pågående arbete

Genom beslut den 10 maj 2001 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att kartlägga och analysera frågor om konsumentskyddet vid finansiell rådgivning (dir. 2001:41).

Enligt direktiven skall utredaren kartlägga dels de åtgärder som vidtas av de finansiella företagen för att uppnå en hög kvalitet på rådgivningen, dels berörda myndigheters arbete på området. Kartläggningen skall följas av en analys av frågan om vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta för att stärka konsumentskyddet i samband med finansiell rådgivning. Utredaren skall i det sammanhanget undersöka om det finns behov av särskilda bestämmelser av näringsrättslig eller civilrättslig natur. Om utredaren finner att ett sådant behov finns, skall denne också lämna förslag till reglering. Utredaren skall dessutom undersöka behovet av andra lämpliga åtgärder som kan vidtas i syfte att stärka konsumenternas ställning på området och får lämna förslag även till sådana åtgärder. – Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2002.

År 1998 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster. Sedan dess har ett antal reviderade förslag diskuterats inom EU:s institutioner, och i slutet av september 2001 nådde rådet en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt. I denna ingår regler om bl.a. ångerrätt och krav på information. Vidare finns bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar en konsument får kontaktas utan att denne dessförinnan bett om det. Den gemensamma ståndpunkten kommer nu att bli föremål för Europaparlamentets andra läsning under hösten 2001.

Motionerna

Kia Andreasson m.fl. (mp) är i motion 2001/02:L7 kritisk till de utredningsdirektiv som regeringen beslutat i fråga om finansiell rådgivning. I stället för att tillsätta ytterligare en utredare för att utreda samma sak som Konsumentpolitiska kommittén redan har utrett, borde utredaren, anförts i motionen, ha fått i uppdrag att snarast möjligt ta fram förslag på hur den av Konsumentpolitiska kommittén förordade civilrättsliga lagstiftningen skulle kunna utformas så att konsumentskyddet stärks vid finansiell rådgivning. Motionärerna anser att utredaren bör få förnyade direktiv, och i motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda om ansvar vid finansiell rådgivning (yrkande 7).

Marianne Andersson (c) anser i motion 2001/02:L230 att det bör införas ett regelsystem för telefonförsäljning av finansiella produkter med ett sanktionssystem och begär ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt skall utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett förslag.

Lena Sandlin-Hedman och Lars Lilja (båda s) anför i motion 2001/02:L317 att många människor, i åtskilliga fall pensionärer, har fått se sitt sparkapital försvinna sedan de blivit uppringda av försäljare av finansiella tjänster som utgett sig för att vara rådgivare och som uppmanat kunden att placera pengar i högriskfonder. Sådan försäljning sker, enligt vad som anförs i motionen, utan någon form av skriftligt avtal, utan att skriftlig information lämnats, utan betänketid och utan möjlighet för kunden att ångra sig. I motionen erinras vidare om att det i Storbritannien inte är tillåtet att sälja aktiefonder per telefon. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att konsumentskyddet vid försäljning av vissa banktjänster är alltför bräckligt och att lagändringar måste komma till stånd, där det engelska regelverket kan tjäna som förebild. Dessutom måste Finansinspektionen, enligt motionärerna, utfärda klarare etikregler för bankerna när det gäller agerandet mot kunderna. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av ett stärkt konsumentskydd vid försäljning av vissa banktjänster.

Mats Odell (kd) anför i motion 2001/02:L360 att nu gällande regelverk för försäljning av aktiefonder gör det svårt för kunden att veta om bankens representant är rådgivare eller säljare. Motionären anser att den svenska lagstiftningen på området måste stramas upp och att det i princip bör vara förbjudet att sälja finansiella tjänster som fonder och aktier via telefon utan ångervecka och skriftligt avtal. Motionären är positiv till det pågående lagstiftningsarbetet inom EU, men anser att även Sveriges nationella lagstiftning bör stramas upp. I motionen begärs ett tillkännagivande om att riksdagen skall begära förslag till ändringar i den svenska lagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen.

Också Margit Gennser (m) aktualiserar i motion 2001/02:L298 frågor kring distansförsäljning av finansiella tjänster. Motionären anser det vara orimligt att konsumentskyddet är bättre vid telefonförsäljning av dammsugare och liknande produkter än vid motsvarande försäljning av finansiella tjänster. Bäst vore, enligt motionären, om marknaden i samarbete med Konsumentverket och Finansinspektionen tar fram ett eget frivilligt regelverk och genom självsanering utrotar oarterna inom branschen. Om så inte sker snabbt måste dock lagstiftning tillgripas. Motionären anser att ett sådant frivilligt eller lagstadgat regelverk bl.a. bör innehålla regler om att alla telefonkontakter för att marknadsföra finansiella tjänster endast får ske om kunden uttryckligen begärt att bli kontaktad, att telefonförsäljning av finansiella tjänster endast skall kunna komma till avslut när konsumenten undertecknat och till säljaren återsänt ett skriftligt godkännande, att en ångervecka eller annan tröghetsmekanism bör övervägas och att obligatorisk legitimering av finansiella rådgivare bör införas liksom ett krav på att försäljarna och rådgivarna har utbildning och betryggande erfarenhet. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av självsanering av marknadsföring av finansiella tjänster i enlighet med det anförda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har för sin del inte någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av ett fullgott konsumentskydd vid finansiell rådgivning och distansförsäljning av finansiella tjänster. Av propositionen framgår att regeringen har samma inställning.

Vad först gäller motion 2001/02:L7 yrkande 7 kan utskottet konstatera att den civilrättsliga lagstiftning som skisseras i den konsumentpolitiska kommitténs betänkande väcker en rad komplicerade frågeställningar av rättslig natur som kommittén inte haft möjlighet att närmare överväga. Utskottet ansluter sig därför till regeringens bedömning att frågan om rådgivaransvaret bör bli föremål för en djupare och noggrannare analys. Utskottet finner inte skäl att förorda nya direktiv. I stället bör nu resultatet av den nyligen påbörjade utredningen avvaktas.

När det sedan gäller övriga motionsspörsmål rörande distansförsäljning av finansiella tjänster kan konstateras att utredningsdirektiven är brett upplagda och ger utrymme för en allsidig och grundlig analys av frågeställningarna i linje med motionsönskemålen. Därtill kommer att det inom EU för närvarande pågår lagstiftningsarbete som synes ligga helt i linje med motionsönskemålen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att resultaten av de arbeten som nu pågår i Sverige och inom EU bör avvaktas.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2001/02:L7 yrkande 7, 2001/02:L230, 2001/02:L298, 2001/02:L317 och 2001/02:L360 skall avslås.

Skuldfällor och skuldsanering

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på åtgärder i syfte att förhindra överkuldsättning bör avslås. Utskottet förutsätter att regeringen beaktar motionsspörsmålen i pågående och kommande arbete.

Bakgrund

I samband med avregleringar på finansmarknaden i mitten av 1980-talet ökade bankernas möjligheter att ge lån utan säkerhet. Lättheten att skaffa lån, exempelvis s.k. blancolån, under vissa perioder under 1980-talet och 1990-talet ledde till att många konsumenterna skaffade sig oöverlagda och dyra krediter som undergrävde hushållsekonomin.

Genom skuldsaneringslagen (1994:334), som trädde i kraft den 1 juli 1994, har införts möjligheter för privatpersoner att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skuldbörda. Som allmänna villkor för en skuldsanering gäller att gäldenären är insolvent och så skuldsatt att han eller hon inte inom överskådlig tid kan betala sina skulder. Därtill kommer att det vid en allmän bedömning skall vara skäligt att bevilja skuldsanering.

Skuldsaneringsförfarandet och ärendehandläggningen har i skilda sammanhang diskuterats och kritiserats.

Med anledning av ett antal motionsyrkanden förordade utskottet våren 2001 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:LU12 att regeringen skall ta initiativ till en förutsättningslös, samlad och övergripande utvärdering av skuldsaneringslagen. Enligt vad utskottet har erfarit är frågan för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Propositionen

I propositionen konstaterar regeringen att lättheten att skaffa lån inte sällan lett till att konsumenterna skaffat sig oöverlagda och dyra krediter som undergräver många hushålls ekonomier. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det är viktigt att det finns kunskap om konsumenternas beteenden och överväganden i samband med krediter för att nödvändiga åtgärder skall kunna vidtas för att förhindra att konsumenterna hamnar i s.k. skuldfällor.

Enligt vad som redovisas i propositionen har regeringen för avsikt att ge Konsumentverket i uppdrag att närmare analysera orsakerna till skuldfällor och att föreslå lämpliga åtgärder för att begränsa problemet.

Motionerna

Kia Andreasson m.fl. (mp) ställer sig i motion 2001/02:L7 positiva till det arbete som inletts i fråga om skuldfällor och skuldsanering. Det finns i dag, anför i motionen, lockelser i form av snabba lån med höga räntor som inte är lätta att motstå i en pressad ekonomisk situation. En genomgripande analys av och forskning om orsakerna till skuldfällor kan, enligt motionärerna, ligga till grund för förändrad lagstiftning eller andra åtgärder så att problemen till största delen kan förebyggas. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 9, delvis).

Lilian Virgin m.fl. (s) anser i motion 2001/02:L351 att det inte skall vara möjligt att samla på sig stora skulder utan att någon reagerar eller att den skuldsatte får hjälp med att reda ut sin situation. Motionären ger som exempel förvalsreformen inom teleområdet som medför att en telefonabonnent kan dra på sig stora skulder och få abonnemanget avstängt för att därefter gå vidare till nästa telefonbolag. Enligt vad som anförts i motionen är regeringens förslag om att analysera orsakerna till uppkomsten av skuldfällor och föreslå åtgärder för att begränsa problemet välkommet, och motionärerna yrkar ett tillkännagivande om vad som anförts om risken för skuldfällor.

I motion 2001/02:L9 uppmärksammar Lars Leijonborg m.fl. (fp) situationen för långvarigt arbetslösa personer med stora skulder som erhåller arbete. Om kronofogden omedelbart efter att de fått anställning kräver återbetalning av stora belopp sänds, anför i motionen, dessa personer på nytt tillbaka i arbetslöshet. Kontentan kan, enligt motionärerna, bli att det inte lönar sig att ta ett arbete och att arbetslöshet är att föredra. Konsumentverket bör, enligt vad som anförts i motionen, ta upp frågan i en kontinuerlig diskussion med de

exekutiva myndigheterna, etablera ett arbetssamtal som leder till en rationell, dvs. mjukare och lindrigare, utformning av återbetalningsreglerna för långtidsarbetslösa som äntligen får chans att ta ett arbete. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av en fördjupad diskussion mellan Konsumentverket och kronofogdemyndigheterna angående återbetalning av skulder för långvarigt arbetslösa (yrkande 8).

Utskottets ställningstagande

Av propositionen framgår att regeringen ämnar ge Konsumentverket i uppdrag att närmare analysera orsakerna till skuldfällor och föreslå lämpliga åtgärder för att begränsa problemet. Vidare framgår att skuldsaneringslagen är föremål för en förutsättningslös, samlad och övergripande utvärdering. Utskottet har skäl att utgå från att de nu aktuella motionsspörsmålen kommer att tas upp inom ramen för dessa arbeten och anser därför att motionsyrkandena inte påkallar någon riksdagens vidare åtgärd.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del, 2001/02:L9 yrkande 8 och 2001/02:L351 avslås.

Konsumentskydd vid kreditgivning

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande med krav på omedelbar lagstiftning rörande konsumentkrediter bör avslås. Utskottet anser att frågan bör beredas ytterligare.

Bakgrund

Konsumentkreditlagen (1992:830) trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte då 1977 års konsumentkreditlag (prop. 1991/92:83, bet. LU28). I lagen finns bl.a. bestämmelser om hur ett konsumentkreditavtal skall upprättas, vad avtalet får innehålla, i vilken utsträckning avtalet kan ändras under avtalstiden, hur avtalet kan fås att upphöra och vad som gäller när avtalet upphör.

Lagen bygger på rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 om konsumentkrediter med den utformning direktivet fått efter vissa ändringar genom direktiv 90/88/EG av den 22 februari 1990. För närvarande pågår en revidering av direktivet och ett förslag till nytt direktiv har aviserats till innevarande år. Frågan har, i likhet med frågor om överskuldssättning och skuldfällor, prioriterats av det belgiska ordförandeskapet.

Konsumentpolitiska kommittén

Konsumentpolitiska kommittén föreslog flera åtgärder i syfte att stärka konsumentskyddet vid kreditgivning, bl.a. införandet av ett uttryckligt krav på kreditprövning, en bestämmelse av innebörd att den totala kostnaden för en

kredit skall anges i kronor och att lagens bestämmelser om kontantinsats borde ses över.

Motionen

I motion 2001/02:L7 anser Kia Andreasson m.fl. (mp), i likhet med Konsumentpolitiska kommittén, att kreditkostnaden alltid skall anges i kronor och att regeringen – utan att avvakta utvecklingen inom EU – bör ta ställning för att en sådan regel införs i svensk rätt. Vidare stöder motionärerna Konsumentpolitiska kommitténs förslag om att ett uttryckligt krav på kreditprövning bör införas i konsumentkreditlagen och att lagens regler för kontantinsat bör ses över. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 9, delvis).

Propositionen

Av propositionen framgår att regeringen har för avsikt att verka för att de frågor som Konsumentpolitiska kommittén tagit upp uppmärksammas under den pågående revideringen av konsumentkreditdirektivet.

Oavsett om kommissionens översyn och eventuella framtida direktivförslag ger anledning till det avser regeringen att inleda egna överväganden i frågan om huruvida konsumentkreditlagen bör ändras så att, i likhet med vad kommittén föreslog, kreditkostnaden alltid skall anges i kronor och samtidigt ta ställning till kommitténs övriga förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har för sin del inte någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av ett starkt konsumentskydd i samband med kreditgivning. Mot bakgrund av vad som redovisas i propositionen kan utskottet inte heller se att det föreligger någon avgörande skillnad i synsätt mellan regeringen och motionärerna i denna fråga.

Enligt utskottets mening behöver frågan om ny lagstiftning beredas ytterligare. Även om utskottet har viss förståelse för de synpunkter som förts fram i motionen, särskilt vad gäller angivandet av kreditkostnaden i kronor, är utskottet inte berett att i dag ställa sig bakom kravet på att lagstiftningen skall ändras i enlighet med vad som krävs i motionen. I stället bör resultatet av de aviserade övervägandena inom Regeringskansliet och inom EU avvaktas.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del.

Betalningsansvar vid obehörigt utnyttjande av kontokort, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på ökat konsumentskydd när det gäller obehörigt utnyttjande av kontokort och liknande förfaranden bör avslås. Utskottet förutsätter att motionsspörsmålen beaktas inom ramen för pågående arbete.

Bakgrund

Bestämmelser om kontohavarens betalningsansvar vid förlust av kontokort finns i 34 § konsumentkreditlagen (1992:830). Bestämmelsen bygger på att betalningsansvaret skall vara reglerat i avtal och innebär att ett avtalsvillkor som anger att en kontohavare skall vara betalningsskyldig för belopp som påförts kontot genom att ett kontokort har använts av någon obehörig person endast får göras gällande mot kontohavaren om denne lämnat ifrån sig kortet till någon annan, genom grov oaktsamhet förlorat kortet, eller på något annat sätt förlorat besittningen av kortet och inte snarast efter upptäckten anmält förlusten hos kreditgivaren. En motsvarande bestämmelse fanns i 24 § i 1977 års konsumentkreditlag.

I likhet med vad som är fallet i annan civilrättslig lagstiftning berörs inte frågor om bevisbördor varken i förarbetena till 1977 års eller 1992 års konsumentkreditlag.

När det gäller kontohavarens betalningsansvar då kontot obehörigen utnyttjats utan att det är fråga om en transaktion med ett kontokort saknas särskild lagstiftning.

Betaltjänstutredningen

I mars 1992 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att utreda behovet av näringsrättslig normgivning och tillsyn över nya betaltjänster. I oktober 1994 utvidgades uppdraget till att även omfatta behovet av civilrättslig reglering för betaltjänster. Därvid skulle särskilt beaktas behovet av ett starkt konsumentskydd på betaltjänstområdet. Utredningen antog namnet Betaltjänstutredningen. Uppdraget redovisades i augusti 1995 i slutbetänkandet (SOU 1995:69) Betaltjänster.

I betänkandet föreslog utredningen en särskild lag om betaltjänster som skulle omfatta betalningsförmedling och andra betaltjänster som utförs med hjälp av kontokort, personlig kod eller annan legitimationshandling. Den föreslagna lagen innehöll bestämmelser om bl.a. en kontohavares betalningsansvar vid obehöriga utnyttjanden av konton som innebär att kontohavaren svarade fullt ut för transaktioner som genomförts av någon endast om han lämnat ut sitt kontokort, sin personliga kod eller annat legitimationsmedel som hör till kontot, genom grov oaktsamhet möjliggjort transaktionen, underlåtit att göra spärranmälan, eller förfarit svikligt mot den betaltjänstansvarige.

Kontohavaren skulle vidare, om han gjort transaktionen möjlig genom oaktsamhet som inte var att anse som grov och oavsett om kontohavaren varit oaktsam eller ej i de fall en personlig kod använts, svara för ett belopp upp till 1 500 kr.

Förutom i sveksituationer skulle kontohavaren, enligt förslaget, ha möjlighet att mot den betaltjänstansvarige göra invändning om säkerhetsbrist i betal-systemet.

Betaltjänstutredningens betänkande har remissbehandlats, men ännu inte lett till lagstiftning.

Motionerna

I motion 2001/02:L7 av Kia Andreasson m.fl. (mp) anser motionärerna att konsumenternas ställning bör stärkas vid obehöriga utnyttjanden av kontokort. Så länge bankerna inte kan erbjuda fullgod säkerhet vid kortuttag är det, anför det i motionen, inte rimligt att konsumenterna skall ha något betalningsansvar då den personliga koden använts. Motionärerna anser således att Konsumentpolitiska kommitténs förslag inte bör genomföras i denna del. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 9, delvis).

Närliggande frågor aktualiseras i motion 2001/02:312 av Tasso Stafilidis m.fl. (v). Motionärerna anför att för det fall pengar försvinner från ett bankkonto har kontohavaren i dag små möjligheter att få tillbaka dem, särskilt om kortet finns i behåll. Kontohavaren är i dag, hävdas i motionen, ansvarig för uttag som görs på ett konto, oavsett om kontohavaren gjort uttaget eller ej, och det krävs att kontohavaren bevisar att han eller hon inte tagit ut pengarna eller inte varit grovt oaktsam med kort eller kod. Enligt motionärerna bör skyddet för konsumenterna stärkas vid bankuttag och bankerna åläggas bevisbördan för att kontohavaren gjort ett visst uttag. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av ett ökat skydd för konsumenter vid obehöriga uttag från bankkonton.

Propositionen

Konsumentpolitiska kommittén föreslog att Betaltjänstutredningens förslag skulle genomföras i fråga om kontohavarens betalningsansvar vid obehöriga utnyttjanden.

Propositionen innehåller inte något lagförslag i denna del. Av propositionen framgår att man inom Regeringskansliet våren 2001 påbörjat en inledande översyn av lagstiftningen vad gäller konsumentens betalningsansvar då någon obehörigen har utnyttjat hans eller hennes kontokort eller dylikt. Ett av syftena med översynen är bl.a. att göra bestämmelserna mer teknikberoende.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har kunnat konstatera att det från olika håll har förts fram krav på att lagstiftningen vad gäller betalningsansvar vid obehörigt utnyttjande av konton bör bli föremål för en översyn med utgångspunkt i Betaltjänstutredningens

förslag. Nu gällande lagstiftning på området bygger på motsvarande bestämmelser i 1977 års konsumentkreditlag. Redan vid tillkomsten av 1992 års lag gavs uttryck för att bestämmelserna i 34 § endast var provisoriska (prop. 1991/92:83 s. 93 f, bet. LU28). Bestämmelserna kom till i en tid då dagens omfattning av olika slags betaltjänster och den explosionsartade tekniska utvecklingen inte kunde förutses.

Mot denna bakgrund finns skäl att frågan om betalningsansvar vid obehöriga utnyttjanden av konton blir föremål för överväganden. Naturliga utgångspunkter för ett sådant arbete är att konsumentskyddet bör stärkas på området och att regleringen bör vara så teknikneutral som möjligt. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att man inom Regeringskansliet nu påbörjat en översyn av nu aktuella frågeställningar och förutsätter att de förevarande motionsspörsmålen beaktas inom ramen för detta arbete.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2001/02:L7 yrkande 9 i denna del och motion 2001/02:L312.

Etiska fonder, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller s.k. etiska fonder bör avslås. Konsumentverket skall nämligen få i uppdrag att verka för förbättrad information rörande sådana fonder.

Bakgrund

Med s.k. etiska fonder avses fonder där fondförvaltaren undviker företag som producerar exempelvis vapen, alkohol, möbler av tropiska träslag, energi baserad på olja eller kärnkraft eller företag som tillåter barnarbete eller har undermåliga arbetsvillkor för de anställda.

Fonderna kan även avstå från att investera i företag där det förekommer diskriminering på grund av kön, etisk tillhörighet eller religion. Vidare finns på marknaden också fonder med miljöinriktning.

Propositionen

Regeringen konstaterar i propositionen att marknadsföringen av etiska fonder och miljöfonder i dag förefaller vara relativt omfattande och att konsumenternas intresse för att placera sina tillgångar i aktiefonder som gör placeringar utifrån etiska ställningstaganden förefaller ha ökat.

I likhet med Konsumentpolitiska kommittén anser regeringen att det är viktigt att berörda myndigheter noga följer denna utveckling och verkar för att informationen är klar och tydlig samt utformad på ett sådant sätt att konsumenterna kan göra väl avvägda val på marknaden för etiska fonder. Regeringen gör mot denna bakgrund bedömningen att Konsumentverket bör ges i uppdrag att verka för en förbättring av informationen om etiska fonder.

Motionerna

Kia Andreasson m.fl. (mp) anför i motion 2001/02:L7 att konsumenter måste kunna lita på de fonder som säger sig placera sina tillgångar etiskt eller miljöriktigt, varför det behövs ett certifieringssystem där det specificeras vad som krävs för att få kallas etisk fond eller miljöfond. Regeringen bör, enligt motionärerna, ta initiativ till diskussioner med berörda parter inom branschen och med konsumentorganisationer om hur ett sådant system skall se ut. Tills ett sådant system finns anser motionärerna att det skall ställas krav på den som erbjuder en etisk fond eller miljöfond att redovisa hur den etiska aspekten respektive miljöaspekten tillgodoses vid placering av fondens medel. I motionen begärs ett tillkännagivande om vad som anføres om etiska fonder och miljöfonder (yrkande 8).

I motion 2001/02:L338 av Ulla-Britt Hagström (kd) anføres att det är viktigt att kunna avstå från att investera i företag som diskriminerar på grund av kön, sexuell identitet och religiös eller etnisk tillhörighet, och i motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av etiska regler för fonder och aktier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som ser positivt på det uppdrag regeringen avser att lämna till Konsumentverket, kan inte finna att det föreligger skäl för riksdagen att för närvarande vidta någon särskild åtgärd med anledning av de nu aktuella motionerna. I sammanhanget bör erinras om att ovederhäftig information om etiska fonder och miljöfonder kan utgöra otillbörlig marknadsföring som således kan angripas redan i dag av Konsumentverket och KO.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå motionerna 2001/02:L7 yrkande 8 och 2001/02:L338.

Produktsäkerhetslagens tillämpningsområde

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på en utvidgning av produktsäkerhetslagens tillämpningsområde bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden. *Jämför reservation nr 11 (m).*

Bakgrund

I produktsäkerhetslagen (1988:1604), som trädde i kraft den 1 juli 1989, finns bestämmelser som syftar till att motverka att farliga varor och tjänster orsakar person- och egendomsskada. I detta syfte får en näringsidkare åläggas att lämna säkerhetsinformation eller förbjudas att tillhandahålla varor och tjänster. En näringsidkare kan också åläggas att lämna varningsinformation eller att återkalla varan. Genom en lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 1991, kan en näringsidkare vidare förbjudas att exportera varor.

I 3 § produktsäkerhetslagen föreskrivs att ålägganden eller förbud inte får meddelas om det i en annan författning eller i beslut av en myndighet har meddelats särskilda bestämmelser om varan eller tjänsten med samma ändamål som ett åläggande eller förbud enligt lagen skulle fylla. Som exempel på sådana bestämmelser kan nämnas livsmedels- och läkemedelslagstiftningen, kemikalielagstiftningen och fordonslagstiftningen.

Ursprungligen omfattade lagens tillämpningsområde endast varor och tjänster tillhandahållna i näringsverksamhet. År 1996 utvidgades dock lagens tillämpningsområde till att även avse varor som tillhandahålls i offentlig verksamhet (prop. 1995/96:123, bet. LU21, rskr. 211).

År 1992 antog EG:s ministerråd direktiv 92/59/EEG om allmän produktsäkerhet. Direktivet, som trädde i kraft den 29 juni 1994, syftar till att säkerställa att produkter som släpps ut på marknaden är säkra. I direktivet finns bestämmelser som uppvisar stora likheter med den svenska produktsäkerhetslagen. Det finns dock vissa skillnader, bl.a. när det gäller tillämpningsområdet. Sålunda tar direktivet endast sikte på varor, medan tjänster har lämnats utanför tillämpningsområdet. Vid sidan av det allmänna produktsäkerhetsdirektivet finns en rad olika specifika produkt direktiv, bl.a. för leksaker, personlig skyddsutrustning och elmateriel.

Under år 1998 påbörjade kommissionen en översyn av produktsäkerhetsdirektivet i syfte att bl.a. stärka regelverket på området och klargöra vissa otydligheter i direktivet. Revideringsarbetet ledde fram till att ett nytt direktiv antogs av rådet och Europaparlamentet i början av oktober 2001. Det nya direktivet kommer att träda i kraft under hösten 2001 och skall vara genomfört i medlemsländerna senast inom två år från ikraftträdandet. Direktivet innebär bl.a. en uttrycklig skyldighet för tillverkare och distributörer att endast släppa ut säkra konsumentprodukter på marknaden. Vidare ställs i direktivet upp bestämda krav på medlemsländernas marknadsövervakning och skapas ett system för snabbt informationsutbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen för att möjliggöra akuta åtgärder när så krävs. I direktivet föreskrivs att kommissionen senast den 1 januari 2003 skall identifiera och rapportera till rådet och Europaparlamentet om behoven, möjligheterna och prioriteringarna för gemenskapens åtgärder när det gäller tjänsters säkerhet.

Propositionen

I propositionen anförs att produktsäkerhetsarbetet behöver förstärkas på flera punkter och att en översyn bör göras av den svenska lagstiftningen på produktsäkerhetsområdet i samband med genomförandet av det nya produktsäkerhetsdirektivet.

Motionerna

Christel Anderberg m.fl. (m) aktualiserar i motion 2001/02:L2 produktsäkerhetslagens tillämpningsområde. Motionärerna påpekar i motionen att Sverige är inne i en period av omfattande strukturomvandlingar som innebär att tidigare gränsdragningar mellan offentlig och privat verksamhet suddas ut allt

mer. I allt större utsträckning, anförs i motionen, erbjuds motionärerna ett utbud av tjänster från privat och offentlig utsträckning inom samma verksamhetsområde. Enligt motionärerna innebär nuvarande lagstiftning påtagliga nackdelar när det gäller att kunna överblicka regelverken och en risk för att vissa tjänster faller utanför produktsäkerhetsskyddet. Den nuvarande lagstiftningen är, menar motionärerna, inte heller konkurrensneutral eftersom den innebär en risk för att likartade verksamheter kan utsättas för olika slags kontroll beroende på vem som är huvudman för verksamheten. I motionen begärs att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram lagförslag som innebär att produktsäkerhetslagen skall omfatta varor och tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn (yrkande 6).

Ett motsvarande yrkande framförs i motion 2000/01:L706 av Stig Rindborg m.fl. (m).

Tidigare ställningstaganden

Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen avslagit motioner med samma inriktning som de nu aktuella (se bl.a. bet. 1995/96:LU21, 1995/96:LU26, bet. 1996/97:LU13, 1997/98:LU21, 1998/99:LU10 och 1999/2000:LU5).

Utskottet har därvid bl.a. hänvisat till att sådana offentliga tjänster som det är fråga om i hög grad är föremål för specialreglering och att det inte framkommit något behov av att låta lagen bli tillämplig på tjänster som tillhandahålls inom den offentliga sektorn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att nu ändra sin inställning i förevarande fråga. Som redovisats i det föregående har frågan om tjänsters säkerhet uppmärksamrats inom EU i samband med revideringen av produktsäkerhetsdirektivet. Utskottet utgår från att regeringen tar initiativ till förnyade överväganden i den nu aktuella frågan om utvecklingen inom EU på området eller den i propositionen redovisade översynen av produktsäkerhetslagstiftningen skulle föranleda det.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 6 och 2000/01:L706.

Standardisering

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på åtgärder rörande standardiseringsarbetet bör avslås. Utskottet kan inte se att det föreligger några meningsmotsättningar mellan motionärerna och regeringen.

Bakgrund

Standardisering syftar till förenklingar och besparingar och innebär att företag och andra intressenter inom en bransch enar sig om gemensamma regler för hur en produkt eller ett system skall vara utformat. Standarder, som numera ofta utformas som krav på funktion, kan bidra till en lönsammare produktion och handel. Standarder kan också syfta till ökad säkerhet och bättre skydd för hälsa och miljö.

Arbetet med standardisering är i hög grad en internationell verksamhet. Omkring 95 % av de svenska standarder som fastställs i dag är helt eller delvis baserade på internationella standarder.

Under de senaste åren har den svenska standardiseringsorganisation förändrats. Den tidigare organisationen med SIS – Standardiseringen i Sverige och åtta auktoriserade standardiseringsorgan har ersatts av tre från varandra oberoende organ som vardera och ett arbetar mot sina europeiska och internationella organisationer. Det ombildade SIS – Swedish Standards Institute är det största av de tre organen. På det elektrotekniska området bedrivs även fortsättningsvis arbetet inom SEK – Svenska Elektriska Kommissionen och på tele- och IT-området av ITS, den svenska Informationstekniska Standardiseringen.

Den svenska organisationen motsvarar den som finns i Europa och internationellt. I ett nyinrättat organ, SSR – Sveriges Standardiseringsråd, har den svenska standardiseringsorganisationens huvudmän, staten och Svenskt Näringsliv, ett inflytande i övergripande frågor. Det praktiska arbetet med att utforma standarder sker i tekniska kommittéer och arbetsgrupper som administreras av standardiseringsorganen. I kommittéerna finns företrädare för tillverkare, användare och myndigheter. Till SSR har knutits SIS Konsumentråd. Rådets syfte är att stärka konsumenternas deltagande i standardiseringsverksamheten och höja medvetenheten om konsumentfrågornas betydelse i det tekniska standardiseringsarbetet. Konsumentrådet består av företrädare för bl.a. handikapprörelsen, företagare, Konsumentverket, konsumentrörelsen och fackliga organisationer. SIS Konsumentråd förfogar över ett årligt anslag som bl.a. används för aktiviteter för att främja brukardeltagandet i standardiseringen och resebidrag till fristående konsumentexperter för att dessa skall kunna delta i internationella arbetsgrupper.

På global nivå samordnas standardiseringen av bl.a. ISO (International Organization for Standardization) och IEC (International Electrotechnical Commission) samt på europeisk nivå av CEN (Comité Européen de Normalisation), Cenelec (Comité Européen de Normalisation Électrotechnique) och ETSI (European Telecommunications Standards Institute). Utmärkande för den internationella och europeiska standardiseringen är att deltagandet i det tekniska arbetet i huvudsak sker genom de nationella standardiseringsorganen. Beslut om ny standard tas genom omröstning bland de nationella standardiseringsorganen.

År 1978 inrättades inom ISO en särskild kommitté för konsumentfrågor benämnd Copolco. Kommitténs syfte är bl.a. att främja konsumentinflytandet

i det nationella och internationella standardiseringsarbetet, att informera och utbilda och att vara ett forum för utbyte av erfarenheter i frågor som rör konsumenter och standardisering. Sverige representeras inom Copolco av SIS Konsumentråd. En fråga som har uppmärksammats inom Copolco är beaktandet av handikappaspekter vid utformningen av standarder.

Inom EG beslutades år 1985 att införa en ny metod för att precisera de säkerhets- och miljökrav som produkter måste uppfylla enligt de olika produkt-direktiven för att fritt få säljas på hela EG-marknaden, The New Approach. Dessförinnan hade produktkrav fastställts i mycket detaljerade direktiv som beslutades med enhällighet enligt en tidsödande procedur. I produktdirektiv som utformas enligt den nya metoden anges i stället väsentliga säkerhetskrav som ställs på produkten. Det överläts sedan till de europeiska standardiseringsorganen, exempelvis CEN, att utarbeta europeiskt harmoniserade standarder med närmare tekniska specifikationer för produkten. Dessa standarder är frivilliga, men om en produkt tillverkas i enlighet med dessa standarder presumeras den uppfylla kraven i direktiven.

Konsumentverket och vissa konsumentorganisationer deltar sedan flera år tillbaka i det europeiska standardiseringsarbetet. Deltagandet har framför allt rört leksaker, småbarnsprodukter och personlig skyddsutrustning.

För att samordna konsumentinflytandet inom EES-området och för att därmed ge större kraft åt de europeiska konsumentorganisationerna i CEN-standardiseringen deltar Konsumentverket i en organisation för koordinering av konsumentinflytande i standardiseringen, ANEC (Association de Normalisation Européenne pour les Consommateurs) vilken finansieras av Europeiska kommissionen och EFTA. ANEC bildades år 1995 och består av företrädare för nationella konsumentorganisationer från medlems- och EFTA-länderna samt några ansökarländer. Sverige representeras av Sveriges Konsumentråd. Det tekniska arbetet inom ANEC bedrivs inom sex olika arbetsgrupper som täcker olika ansvarsområden, exempelvis barns säkerhet, miljö, trafiksäkerhet, informationsteknik och konsumenter med särskilda behov. Sistnämnda arbetsgrupp arbetar med frågor som rör handikappade och äldre konsumenter. Inom gruppen samordnas även arbetet kring konceptet "Design for all", som går ut på att vardagliga varor och tjänster skall utformas på så sätt att så många konsumenter som möjligt skall kunna använda dem, oavsett ålder och förmåga.

Motionerna

I motion 2001/02:L243 av Ingegerd Saarinen och Ewa Larsson (båda mp) aktualiseras olika aspekter på konsumentinflytandet inom standardiseringen såväl i Sverige som inom EU och i andra internationella sammanhang. Motionärerna anser att konsumenternas intressen allt oftare blir överkörda i standardiseringssammanhang eftersom alla aktörer som kan betala får delta i standardiseringsprocessen. Det gör, hävdar motionärerna, att industrin kan mobilisera deltagare i kommittéerna och därmed blockera konsumentens krav, vilket leder till att säkerhetstänkandet alltmer hamnar i underläge i

arbetet. En orsak till detta är, enligt vad som anförs i motionen, att konsumentensidan i de flesta EU-länder lider brist på resurser, såväl ekonomiska som personella. En annan orsak är enligt motionärerna att själva systemet gynnar industrin. I motionen begärs att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram förslag till ändringar i syfte att öka konsumentinflytandet i den internationella produktstandardiseringen (yrkande 1). Motionärerna yrkar även att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram förslag till ändringar för att åstadkomma ett ökat intresse och fler möjligheter för konsumentrepresentanter i Sverige att delta i produktstandardiseringen (yrkande 2), att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram förslag för att förmå de nationella och internationella standardiseringsorganen att ta hänsyn till obalansen mellan olika parter i standardiseringen av varor och produkter (yrkande 3) samt att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram förslag till ändringar för att uppmärksamma kommissionen på obalanserna i partssammansättningen av standardiseringskommittéer (yrkande 4).

I motion 2001/02:L6 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) anförs att det i dag krävs kunskap men också ekonomiska resurser för att delta i standardiseringsarbetet. Funktionshindrades organisationer har, enligt motionärerna, i dagsläget varken kompetens eller ekonomiska förutsättningar att delta i det internationella standardiseringsarbetet. Motionärerna anser att det är synnerligen viktigt att de personer som företräder svenska myndigheter i standardiseringsarbetet också arbetar i enlighet med FN:s standardregler och andra nationella beslut om tillgänglighet och användbarhet som tillämpas i Sverige. I motionen begärs ett tillkännagivande om att hänsyn skall tas till användbarhet och tillgänglighet för funktionshindrade konsumenter vid utformningen av standarder för såväl produkter som tjänster (yrkande 3).

Propositionen

I propositionen konstaterar regeringen att konsumentensidan är underrepresenterad inom standardiseringsarbetet i förhållande till näringslivet, vilket bl.a. beror på de kostnader som är förbundna med deltagandet i arbetet. Regeringen anser att när demokratiskt valda aktörer överlåter den detaljerade utformningen av regelverk till standardiseringsorganen måste vissa grundläggande krav på t.ex. konsumentintressets representation uppfyllas.

Standardiseringverksamhetens anseende och legitimitet kan också, enligt vad som anförs i propositionen, påverkas negativt om konsumentintressena inte beaktas i tillräckligt stor omfattning. Standardiseringsorganen i Europa borde därför ha intresse av ett ökat konsumentinflytande. Regeringen avser att verka för att konsumentintressena i större utsträckning beaktas i det europeiska standardiseringsarbetet.

I samband med den kommande översynen av produktsäkerhetslagstiftningen med anledning av det nya produktsäkerhetsdirektivet avser regeringen att också göra en översyn av Sveriges deltagande i det standardiseringsarbete som berör konsumentprodukter, i syfte att finna vägar för att öka konsumentintressenas inflytande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan för sin del konstatera att insikten om nödvändigheten av ett brett konsumentinflytande inom såväl det europeiska som det internationella standardiseringsarbetet vuxit under senare år. En rad åtgärder har sålunda vidtagits i skilda sammanhang för att stärka konsumentinflytandet. I likhet med regeringen anser dock utskottet att konsumentinflytandet måste stärkas ytterligare på området. Enligt utskottets mening finns det anledning att därvid särskilt betona vikten av att de kunskaper och erfarenheter som handikapporganisationerna besitter tas till vara och får komma till uttryck i standardiseringsarbetet. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer frågan och överväger vilka ytterligare insatser, utöver de som redovisas i propositionen, som bör komma till stånd för att konsumentinflytandet, såväl genom Konsumentverket som genom de frivilliga organisationernas arbete, skall kunna förbättras på området.

Utskottet kan inte finna att det föreligger någon motsättning mellan nu aktuella motionsyrkanden och den inställning som regeringen redovisar i propositionen. Det föreligger därför för närvarande inte behov av någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2001/02:L6 yrkande 3 och 2001/02:L243 skall avslås.

Konsumentforskning

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller konsumentforskning bör avslås. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden och att ett vetenskapligt råd kommer att inrättas vid Konsumentverket.
Jämför reservation nr 12 (m).

Bakgrund

Forskning på det konsumentpolitiska området tillhör inte någon särskild akademisk disciplin. Verksamheten bedrivs inom en rad områden med vitt skilda teoretiska och metodologiska ansatser som naturvetenskap, ekonomi, beteendevetenskap, företagsekonomi, statsvetenskap, sociologi och miljövetenskap och teknik. Sedan länge har det ingått i Konsumentverkets uppgifter att stödja konsumentforskning, och verket har alltsedan mitten av 1970-talet haft särskilda medel för att stödja detta ändamål. Den 1 januari 1997 tog Forskningsrådsnämnden, numera Vetenskapsrådet, över ansvaret för stödet till konsumentforskningen.

År 1997 inrättades i Göteborg ett nätverk av forskare kallat FIK, forskarnätverk för interdisciplinär konsumentforskning. FIK består för närvarande av omkring 90 forskare från olika ämnesdiscipliner med representanter från olika universitet och högskolor runt om i Sverige. Syftet med nätverket är att bidra

till att tvärvetenskaplig forskning genereras och att möjliggöra samarbete över ämnesgränserna.

På initiativ av FIK inrättades i Göteborg våren 2001 Centrum för konsumentvetenskap (CFK). Syftet med verksamheten är att initiera och bedriva flerdisciplinär forskning som utgår från konsumenternas perspektiv. Etableringen har skett i form av en centrumbildning vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola AB. Forskningen vid CFK skall inriktas på exempelvis hushållens ekonomi, varuförsörjning, reklamens påverkan samt teknik, funktion, miljö och säkerhet hos produkter. CFK har till uppgift att skapa möjligheter till forskningssamarbete mellan forskare från olika fakulteter och institutioner, bidra till utveckling av kunskap och nya infallsvinklar genom att skapa ett forum för kontakter nationellt och internationellt mellan forskare men också mellan forskare och företag, myndigheter och organisationer, medverka i forskarutbildning samt anordna kurser, seminarier och s.k. workshops.

Propositionen

I propositionen anför regeringen att forskning med ett tydligt konsumentperspektiv är viktig för möjligheten att utveckla en aktiv konsumentpolitik och ett gott konsumentskydd.

Syftet med forskning om konsumenter ur ett konsumentperspektiv är, enligt regeringens bedömning, bl.a. att uppmärksamma såväl olika konsumentgruppers svårigheter att agera på marknaden som strukturproblem på marknaden som försvårar för hushållen att dra nytta av den. Forskningen kan vidare, anför det i propositionen, användas för att påvisa påfrestningar för enskilda hushåll orsakade av samhälleliga strukturförändringar och belysa hur en snabb samhällsutveckling påverkar konsumenternas situation. Forskningen kan, menar regeringen, därmed peka på politiska reformbehov och föreslå hur reformer blir så effektiva som möjligt.

Regeringen gör mot denna bakgrund bedömningen att Centrum för konsumentvetenskap kommer att ha goda möjligheter att på sikt utvecklas till ett verkligt kraftcentrum för svensk konsumentforskning och för kontakter med universitet och högskolor och motsvarande forskningscentrum i andra länder. Regeringen har därför beslutat att under åren 2001–2003 stödja CFK med totalt 3,7 miljoner kronor för att verksamheten skall komma i gång och för att initiativtagarna skall få möjlighet att under några år etablera kontakter med andra alternativt långsiktiga finansörer.

Motionen

Kritiska synpunkter på regeringens syn på konsumentforskningen framförs i motion 2001/02:L2 av Christel Anderberg m.fl. (m). Motionärerna anser att regeringen i alltför hög grad detaljstyr forskningen. En fri forskning skulle, enligt motionärerna, ha bättre förutsättningar att lyckas, varför statens mål bör vara att skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och

självständiga forskningsinstitutioner. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av starka och självständiga forskningsinstitutioner (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att riksdagen i december 2000 lagt fast riktlinjer för forskningspolitiken (prop. 2000/01:3, bet. UbU6, rskr. 98). En utgångspunkt för forskningspolitiken är, enligt riksdagens beslut, behovet av kraftsamling inom strategiska forskningsområden och stimulans till tvär- och mångvetenskaplig forskning. Utskottet noterar att riksdagen, i samband med att riktlinjerna lades fast, avslog ett motionsyrkande som motsvarar det nu aktuella.

Lagutskottet har från sina utgångspunkter inte någon annan grundsyn på konsumentforskningen än den som kommer till uttryck i propositionen. Inte heller kan utskottet finna att det skulle föreligga någon motsättning mellan propositionens förslag och de riktlinjer som riksdagen nyligen lagt fast för inriktningen på forskningspolitiken. I det sammanhanget bör även erinras om att det i propositionen aviserats att ett vetenskapligt råd kommer att inrättas vid Konsumentverket fr.o.m. år 2002 och att regeringen avser att verka för att begreppet konsumentforskning etableras och stärks inom Europa.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 5.

Prisinformation

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden rörande prisinformation till konsumenter bör avslås. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utredningsarbete.

Bakgrund

Prisinformationslagen (1991:601) trädde i kraft den 1 april 1992 och kompletterar bestämmelserna i marknadsföringslagen (1995:450). Prisinformationslagen är i stor utsträckning en kodifiering av marknadsföringslagens praxis, men innehåller också preciseringar och mer långtgående krav.

Lagens syfte är att näringsidkare i detaljhandelsledet skall lämna god prisinformation till konsumenterna.

Pågående arbete

Den 13 juni 2001 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av prisinformationslagen (dir. 2001:51). Utredaren skall, enligt direktiven, analysera behovet av en utvidgning av lagens tillämpningsområde till att avse andra produkter än varor och tjänster, exempelvis el, krediter och rättigheter av olika slag. Om utredaren kommer fram till att det

finns ett sådant behov, skall utredaren också göra en översyn av lagens övriga bestämmelser.

I uppdraget ingår också att belysa de konsekvenser för konkurrensen som en breddning av prisinformationslagens tillämpningsområde kan komma att medföra. Utredaren skall vidare analysera i vad mån jämförpris bör kunna krävas även för andra produkter än varor, t.ex. för vissa tjänster eller nyttigheter. Ytterligare en fråga som, enligt direktiven, skall utredas är om bestämmelserna i lagen behöver kompletteras i fråga om marknadsföring via Internet och TV. Utredaren skall lämna förslag till de lagändringar som behövs. Uppdraget skall redovisas senast i mars 2002.

Motionerna

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför i motion 2001/02:L9 att prisinformationslagen är exempel på regler som driver upp kostnaderna. Det är därför, enligt vad som anförts i motionen, glädjande att regeringen har tillkallat en utredare med uppgift att se över prisinformationslagen. I motionen begärs ett tillkännagivande om att syftet med denna översyn skall vara att ta bort onödiga detaljregler i lagen (yrkande 5).

I motion 2001/02:L254 tar Magnus Jakobsson (kd) upp frågan om dubbel prismärkning i euro och svenska kronor. Motionären anser att det är viktigt att Sverige inte hamnar efter övriga medlemsländer i EU och förlorar de positiva effekter som finns för konsumenterna med ett gemensamt valutaområde. Detta kan, hävdar motionären, uppnås genom att den svenska handeln börjar använda sig av samma dubbla prismärkning såväl i euro som i svenska kronor som redan tillämpas på flyg, färjor eller längs med gränserna. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om dubbel prismärkning.

Utskottets ställningstagande

Enligt direktiven till den särskilde utredaren med uppgift att göra en översyn av prisinformationslagen ingår i uppdraget att, i samråd med Näringslivets nämnd för regelgranskning, särskilt granska konsekvenserna för små företags villkor. Vad som anförts i motion 2001/02:L9 yrkande 5 utgör därför inte skäl att förorda förändrade utredningsdirektiv, varför motionsyrkandet bör avslås.

Lagstadgade krav på dubbel prismärkning i euro och svenska kronor i enlighet med vad som föreslås i motion 2001/02:L254 skulle innebära betydande kostnader för detaljhandeln. Med det anförda föreslår utskottet att motionen skall avslås.

Nya marknader

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden rörande nyligen konkurrensutsatta s.k. nya marknader bör avslås. Resultatet av pågående arbete bör avvaktas.

Bakgrund

Under senare år har fler och fler tjänster som tidigare tillhandahållits i offentlig regi utsatts för konkurrens. Verksamheterna har mer och mer kommit att utföras antingen av privata företag eller av statliga eller kommunala bolag på kommersiell basis. Tendenserna har varit desamma över hela Europa. Syftet har varit att rationalisera och effektivisera verksamheten, att bättre ta till vara resurser och sänka kostnader och priser.

Förändringarna har normalt inte inneburit att staten eller kommunerna har släppt kontrollen över tjänster som har ett allmänt intresse, men att kontrollen sker i nya former. Den avreglering som har skett i Sverige har i många fall sin grund i EG-direktiv, medan Sverige i andra fall har gått steget före övriga EU-länder.

Propositionen

I propositionen anförs att avregleringen har lett till stora förändringar och också påverkat medborgarnas roll som konsument. I många fall har förändringsprocessen varit positiv men samtidigt även skapat problem i form av försämrade villkor för konsumenter och småföretagare. I propositionen gör regeringen bedömningen att den pågående liberaliseringen av tjänster i allmänhetens intresse bör fortsätta eftersom den leder till lägre priser och större valfrihet. Det är samtidigt, anförs i propositionen, viktigt att konsumentpolitiken utvecklas i samma takt och att tillgång för alla säkras. Med hänsyn härtill finns, enligt regeringen, anledning att närmare studera vilka effekter som uppstår för konsumenterna då marknader öppnas för konkurrens. Sådana studier skulle, anförs det i propositionen, vara ett värdefullt instrument vid bedömningen av vilka konsument- eller näringspolitiska åtgärder det finns behov av och kan samtidigt ge näringslivet värdefull information om vad som krävs i form av egenåtgärder.

Regeringen redovisar i propositionen att man avser att ge Konsumentverket i uppdrag att i samarbete med Konkurrensverket och övriga sektorsmyndigheter från ett konsumentperspektiv genomföra systematiska studier av marknader som nyligen öppnats för konkurrens. I propositionen anförs vidare att informationen till konsumenterna om marknader som nyligen utsatts för konkurrens bör förbättras och tillsynsmyndigheternas insatser skärpas.

Motionerna

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför i motion 2001/02:L9 att många av de tjänster som betyder mest för medborgarna i vardagen är offentligt producerade eller

offentligt styrda, samtidigt som den konsumentmakt och konsumenträtt som gäller för livsmedel, kläder eller semesterresor inte gäller för sjukvård, utbildning, barnomsorg eller äldreboende. Konsumenterna är på dessa områden, enligt motionärerna, helt utlämnade till politiska eller administrativa beslut. I motionen begärs ett tillkännagivande om betydelsen av en stärkt kvalitetskontroll och bättre valmöjligheter inom den offentliga tjänsteverksamheten (yrkande 6). I samma motion anförs att tillämpningsområdet för konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen bör utvidgas så att lagarna så långt som möjligt även omfattar offentligt finansierade och styrda verksamheter. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall ta initiativ till en utredning med denna inriktning (yrkande 7).

I motion 2000/01:L721 av Christina Axelsson m.fl. (s) anser motionärerna att den offentliga sektorn måste finna jämförelsetal så att medborgarna ges vägledning när de skall välja mellan exempelvis skolor och sjukvård. I motionen begärs ett tillkännagivande om de nya marknaderna inom konsumentpolitiken (yrkande 4).

I motion 2001/02:L246 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) anförs att om marknaden skall fungera effektivt är det inte tillräckligt att det finns goda förutsättningar för konkurrens. Därutöver krävs också, enligt motionären, aktiva, kritiska och välinformerade konsumenter. Allt fler stora ekonomiska beslut med betydelse för den framtida välfärden ligger nu på den enskildes ansvar. Att välja pensionssparande, elleverantör, telebolag, försäkringsbolag, banklåneinstitut och liknande är enligt vad som anförs i motionen en övermäktig uppgift. I motionen yrkas ett tillkännagivande om att det bör införas en statlig databas för konsumentinformation om marknaderna för el, försäkringar, telefoni och pensionssparande. Ett motsvarande yrkande framställs i motion 2000/01:L704 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp).

Utskottets ställningstagande

Utskottet är i dag inte berett förorda något särskilt initiativ från riksdagens sida med anledning av motion 2001/02:L9 yrkandena 6 och 7. I stället bör resultatet av de i propositionen aviserade studierna av avregleringarnas effekter för konsumenterna först avvaktas. Först därefter kan det bli meningsfullt att ta upp en diskussion om vilka eventuella lagändringar eller andra åtgärder som bör komma till stånd. Med det anförda föreslår utskottet att motionen skall avslås i nu aktuella delar.

Vad sedan gäller motionerna 2000/01:L704, 2000/01:L721 yrkande 4 och 2001/02:L246 erinrar utskottet om att regeringen i propositionen gör bedömningen att informationen till konsumenterna om marknader som nyligen utsatts för konkurrens bör förbättras och att tillsynsmyndigheternas insatser bör skärpas. I det sammanhanget bör nämnas att regeringen för åren 2001–2003 anslagit 20 miljoner kronor för att vidareutveckla Konsumentverkets satsning på en webbplats för konsumentinformation. Syftet med webbplatsen är att den skall vara en kunskapsbas och mötesplats för enskilda konsumenter, myndigheter, organisationer och andra. Vidare kan pekas på att Konsumenternas

Bankbyrå avser att utvidga sin verksamhet till att även avse fond- och värdepappersmarknaden och att arbete pågår med att inrätta ett branschfinansierat organ för information och vägledning på elområdet. Utskottet kan för sin del inte se att det skulle föreligga någon motsättning mellan regeringens och motionärernas grundinställning i frågan. Det saknas därmed enligt utskottets mening skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå motionerna 2000/01:L704, 2000/01:L721 yrkande 4 och 2001/02:L246.

Etisk märkning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet kan inte finna skäl till några riksdagens vidare åtgärder när det gäller s.k. etisk märkning. Samtliga motionsyrkanden bör avslås. *Jämför reservationerna nr 13 (m) och nr 14 (c).*

Bakgrund

Under senare år har det vuxit fram ett antal märkningssystem som syftar till att visa att vissa produkter eller tjänster uppfyller särskilda kriterier, exempelvis vad gäller miljöbelastning eller produktionsförhållanden. På så sätt ges konsumenten en möjlighet att genom ett aktivt val av produkt eller tjänst göra ett ställningstagande, exempelvis i en viss etisk fråga. Som exempel på sådan märkning kan nämnas frivillig rättvisemärkning, positiv miljömärkning och jämställdhetsmärkning.

Rättvisemärkningen lanserades våren 1997 och garanterar odlare och lantarbetare i tredje världen en skälig ersättning för sitt arbete och bättre betalt än vad det akutella världsmarknadspriset medger. Inköpen sker direkt från producenten, som har rätt till avtal på minst ett år och möjlighet till förskottsbetalning. Dessutom ges en premie för ekologisk odling. För anställda krävs minimilöner, och barnarbete får inte förekomma. Bakom den svenska rättvisemärkningen står bl.a. fackliga och kristna organisationer.

Positiv miljömärkning innebär att de produkter som är minst miljöbelastande inom en produktgrupp lyfts fram med hjälp av ett miljömärke. Märkningen bygger på att kriterier fastställs för olika produktgrupper. Kriterierna anger vilka miljö- och funktionskrav som skall vara uppfyllda för att en produkt skall kunna tilldelas miljömärket. Runt om i världen finns en rad olika miljömärken, bl.a. den nordiska svanmärkningen och EU:s Blommanmärkning.

Jämställdhetsmärkning har som syfte att utveckla kvaliteterna på produkter och tjänster på ett sådant sätt att könsaspekterna beaktas. En märkning skall visa att en produkt eller tjänst är utformad på ett sådant sätt så att den är anpassad till både kvinnors och mäns behov och villkor eller genom att tillverkaren tillhandahåller produktvarianter för båda könen.

Pågående arbete

I februari 1999 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att förutsättningslöst utreda förutsättningarna för och möjligheterna att införa en frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster (dir. 1999:13).

Utredningen har antagit namnet Utredningen om frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster och skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2001.

Svanmärkningen har nyligen varit föremål för en utvärdering ur ett konsument- och miljöperspektiv av en arbetsgrupp inom ramen för Nordiska ministerrådet. Arbetsgruppen har föreslagit en strategi för den framtida svanmärkningen. Utvärderingen och den föreslagna strategin behandlas för närvarande inom Nordiska ministerrådet.

Propositionen

I propositionen anføres att miljömärkning och etisk märkning är viktiga verktyg för att konsumenterna skall kunna göra väl överlagda val på marknaden. De frivilligorganisationer som ansvarar för olika former av märkningsordningar har, enligt regeringen, behov av ökade medel för att utveckla kriterierna för dessa märkningar för att märkningarna skall kunna få en ökad spridning. Medel bör därför avsättas för att organisationer skall kunna söka medel för att utveckla kriterier för olika former av miljömärkning och etisk märkning, framför allt vad beträffar märkning av livsmedel.

När det gäller miljömärkning anføres i propositionen att regeringen kommer att återkomma i denna fråga i samband med uppföljningen av regeringens skrivelse 1997/98:67 Konsumenterna och miljön – en handlingsplan för hållbar utveckling.

Motionerna

I motion 2001/02:L7 av Kia Andreasson m.fl. (mp) anser motionärerna att det är glädjande att regeringen föreslår ett delmål om ökad spridning av miljömärkning och etisk märkning. Enligt motionärernas uppfattning bör dock delmålet kompletteras med ett mål om kriterieutveckling och kriteriebreddning. Märkningssystemen skall, anføres det i motionen, både vägleda den medvetne konsumenten och fungera pådrivande på producenterna, något som kräver att systemen är trovärdiga och ligger i framkanten med utvecklingen inom det aktuella produktområdet. Möjligheten att kontinuerligt utveckla märkningskriterierna är alltså, menar motionärerna, grundläggande för att systemet skall kunna fungera. Motionärerna anser att regeringens begränsning av de medel som skall avsättas till kriterieutveckling till livsmedel är helt felaktig och förutsätter att 3 miljoner av de extra 10 miljoner kronor som avsatts för konsumentområdet under åren 2002–2004 skall användas för kriterieutveckling inom alla befintliga system för miljömärkning och etisk märkning som uppfyller krav på oberoende, öppenhet och allmännytta. Berörda organisationer bör, anser motionärerna, få vara med vid bedömningen av

vilka märkningssystem som bör få bidrag till kriterieutveckling. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om delmål för konsumentpolitiken (yrkande 2).

Christina Axelsson m.fl. (s) understryker i motion 2001/02:L346 vikten av rättvisemärkningen och anför att statliga myndigheter och organisationer borde gå i bräschen för rättvisemärkta produkter i så stor utsträckning som möjligt. I motionen begärs ett tillkännagivande om rättvis handel och rättvisemärkning. Ett motsvarande yrkande om vikten av att rättvisemärkningen skall fortgå framförs i motion 2000/01:L721 av Christina Axelsson m.fl. (s) (yrkande 5).

Rättvisemärkningen tas upp även i motion 2001/02:L278 av Michael Hagberg (s). Motionären anser att rättvisemärkningen dels ger konsumenterna en möjlighet att bidra till en rättvisare världshandel, dels bidrar till att social, ekonomisk och demokratisk utveckling gynnas i de områden där de märkta produkterna framställs. Regeringen bör därför, enligt motionären, verka för att rättvisemärkningen av produkter skall uppvärderas och få större uppmärksamhet. I motionen begärs ett tillkännagivande om rättvis handel.

Christel Anderberg m.fl. (m) hävdar i motion 2001/02:L2 att det finns en risk att hysterin med etisk märkning, jämställdhetsmärkning eller andra detaljmärkningar leder till minskat utbud och ökade kostnader. Självreglering och god branschsedvänja är enligt motionärerna bättre än lagar och regler om statlig märkning. Märkning av varor bör, anför det vidare, tillåtas vara ett konkurrensverktyg snarare än ett statligt kontrollmedel. I motionen begärs ett tillkännagivande om frivillig märkning av varor (yrkande 7).

I motion 2001/02:L366 av Barbro Feltzing m.fl. (mp) yrkas ett tillkännagivande om att regeringen, i den aviserade propositionen om jämställdhetsmärkning av varor och tjänster, skall lägga fram förslag som innebär att det skall vara möjligt att jämställdhetsmärka även företag och reklam.

I motion 2001/02:L252 av Ingemar Vänerlov (kd) anför att konsumenterna har svårt att välja bort produkter som är testade på djur eftersom det inte finns någon obligatorisk märkning av sådana produkter. Motionären anser att en märkning av djurtestade produkter skulle underlätta konsumenternas produktval utifrån ett etiskt perspektiv men även innebära en konkurrensfördel för icke djurtestade produkter och i förlängningen en minskad försöksdjursanvändning. I motionen begärs tillkännagivanden om behovet av märkning av djurtestade produkter (yrkande 1) och om att sådana regler bör harmoniseras på EU-nivå (yrkande 2).

Viviann Gerdin m.fl. (c) anför i motion 2001/02:L4 att det ofta är svårt att ta reda på var ett plagg är tillverkat och med vilken produktionsmetod. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att alla textilier och kläder, utöver pris och skötselråd, även skall märkas med produktionsland (yrkande 6). I samma motion pekar motionären på att textilier kan innehålla farliga restprodukter, dels bekämpningsmedel, dels farliga färgämnesrester. Motionären anser därför att Sverige inom EU skall verka för att alla textilier skall miljömärkas (yrkande 7).

Elisebeht Markström pekar i motion 2001/02:L251 på problemet med s.k. krogsnusk och matförgiftade restauranggäster. Motionären anser att ett offentligt liggörande av negativa resultat av tillsynsmyndigheternas hygienkontroll i form av ett märke uppsatt på restaurangdörren skulle fungera som en god konsumentupplysning vid val av restaurang. I motionen begärs ett tillkännagivande om aktivt offentligt liggörande av tillsynsmyndigheternas resultat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att miljömärkning och etisk märkning är viktiga verktyg för att konsumenterna skall kunna göra väl avvägda val på marknaden. Det är därför positivt att regeringen avser att avsätta medel för att organisationer skall kunna söka medel för att utveckla kriterier. Det bör inte ankomma på utskottet att göra några uttalanden vad gäller den närmare fördelningen av dessa medel eller formerna för detta. Inte heller i övrigt finner utskottet skäl föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 2001/02:L7 yrkande 2.

När det gäller önskemålen i motionerna 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L278 och 2001/02:L346 om en stärkt rättvisemärkning kan utskottet inte finna att det föreligger någon motsättning mellan motionärernas uppfattning och inriktningen på regeringens arbete på området.

Beträffande yrkandet i motion 2001/02:L366 om att jämställdhetsmärkning även skall avse företag och reklam konstaterar utskottet att det pågående utredningsarbetet, enligt sina direktiv, är inriktat på märkning av produkter och tjänster och att riksdagen så sent som våren 2000 avslagit motionsyrkanden med samma innebörd som det nu aktuella (bet. 2000/01:AU03). Lagutskottet finner inte skäl att göra någon annan bedömning i dag än den riksdagen nyligen gjort i frågan.

Såvitt utskottet är bekant förekommer varken etisk märkning eller miljömärkning som är obligatorisk. Ett bifall till yrkandet i motion 2001/02:L2 yrkande 7 om frivillig märkning skulle därmed inte tjäna något syfte.

Vad gäller frågan om märkning av produkter som testats på djur som tas upp i motion 2001/02:L252 erinrar utskottet om motsvarande yrkande som avstyrktes av utskottet våren 2000. Utskottet hänvisade därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande 1999/2000:LU5 till att frågan om att införa en nationell obligatorisk märkning av djurtestade produkter redan utretts och avvisats av Konsumentverket. Vidare hänvisades till pågående lagstiftningsarbete som, enligt utskottets mening, låg i linje med motionsönskemålen och som borde avvaktas. Utskottet har i dag samma inställning.

I fråga om ursprungsmärkning av kläder som tas upp i motion 2001/02:L4 erinrar utskottet om att lagen (1982:736) om ursprungsmärkning av kläder innebar att kläder vid yrkesmässig försäljning skulle vara märkta med uppgift om tillverkningsland (prop. 1981/82:148, bil. 1, bet. NU59, rskr. 402). I regeringens proposition med förslag till godkännande av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet gjorde regeringen bedömningen att lagen utgjorde ett otillåtet handelshinder och föreslog att lagen skulle upphävas.

Regeringen hänvisade i propositionen till att EG-domstolen i en dom den 25 april 1985 i mål 20/783, Kommissionen mot Storbritannien, underkänt en motsvarande brittisk lag eftersom lagen, enligt EG-domstolen, utgjorde en s.k. åtgärd med motsvarande verkan i strid mot artikel 30 i EG-fördraget (numera artikel 28).

EES-utskottet delade i sitt av riksdagen godkända betänkande 1992/93:EU1 regeringens bedömning, varför lagen upphävdes med verkan från den 1 januari 1993. Riksdagen behandlade senast motionskrav om införande av obligatorisk ursprungsmärkning av textilier och kläder våren 1998. Näringsutskottet avstyrkte då i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:NU17 bifall till motionsyrkandet med hänvisning dels till riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan, dels till att ursprungsmärkning av kläder förekommer på frivilligt initiativ av vissa tillverkare, något som utskottet såg positivt på.

Lagutskottet finner inte skäl att förorda något annat ställningstagande än det riksdagen gjorde våren 1998.

När det gäller önskemålet om miljömärkning av textilier i motion 2001/02:L4 yrkande 7 kan utskottet upplysa om att Nordiska Miljömärkningsnämnden i december 1999 beslutat om kriterier för svanmärkning av textilier. Kriterierna ställer inte bara miljökrav på tillverkningsprocessen utan även på den färdiga produkten som sådan. Sålunda finns flera gränsvärden som inte får överskridas när det gäller kemikalie- och metallinnehåll i textilerna. Även inom EU:s miljömärkningssystem Blomman fastställdes kriterier för textilområdet år 1999. Dessa är för närvarande föremål för en revidering som syftar till att bl.a. utvidga kriteriernas tillämpningsområde. Det saknas enligt utskottet skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet.

Utskottet finner inte skäl föreslå någon åtgärd från riksdagens sida i den fråga om märkning av restauranger som tas upp i motion 2001/02:L251.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2001/02:L2 yrkande 7, 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366 skall avslås.

Mål för Konsumentverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 13 om mål för Konsumentverket. Motionsyrkanden som gäller verkets organisation och uppgifter m.m. bör avslås. *Jämför reservation nr 15 (m).*

Propositionen

Regeringen föreslår att målen för Konsumentverkets verksamhet skall anpassas till de i propositionen föreslagna målen för konsumentpolitiken och således vara följande *att* konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas (inflytandemålet), *att* hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt (hushållningsmålet), *att* konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas (säkerhetsmålet), *att* sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling (miljömålet) samt *att* konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning (kunskapsmålet).

Målen skall vara styrande såväl för Konsumentverkets nationella konsumentpolitiska arbete som för verkets arbetet i EU och andra internationella forum.

Vad gäller Konsumentpolitiska kommitténs förslag att regeringen bör se över möjligheterna att föra över vissa av verkets uppgifter, däribland energifrågor, frågor med anknytning till EU:s miljömärkningssystem och lagstiftning om TV-signaler, till andra myndigheter konstaterar regeringen att kommitténs analys inte är tillräckligt omfattande för att regeringen skall kunna göra någon sådan omfördelning av arbetsuppgifter i dagsläget. Regeringen för dock inom ramen för myndighetsdialogen en löpande diskussion med Konsumentverket om vilken inriktning verksamheten skall ha och vilka prioriteringar som bör göras. Inom Regeringskansliet förs också löpande diskussioner om hur uppgifterna mellan myndigheterna bör fördelas.

Motionerna

Verksamheten vid Konsumentverket aktualiseras av Stig Rindborg m.fl. (m) i motion 2000/01:L705. I motionen anføres att ett allomfattande statligt ansvars-tagande leder till passivitet och skapar en dyr och oftast otymplig byråkrati som hela tiden ligger efter utvecklingen på de områden där den är satt att verka. Motionärerna anser att mycket av Konsumentverkets verksamhet kan privatiseras, bl.a. förlagsverksamheten liksom provnings- och forskningsverksamheten. I motionen yrkas ett tillkännagivande om att regeringen skall ges i uppdrag att lägga fram begränsningar av Konsumentverkets verksamhet (yrkande 1).

Christel Anderberg m.fl. (m) framför i motion 2001/02:L2 liknande synpunkter. Enligt vad som anføres i motionen är Konsumentverkets uppgifter för närvarande alltför omfattande, vilket leder till splittring av verksamheten. Verkets myndighetsfunktion bör, menar motionärerna, begränsas till produktkontroll och tillsyn över efterlevnaden av den konsumenträttsliga lagstiftningen. I motionen yrkas att regeringen skall avyttra förlags- och provtagningsverksamheten vid Konsumentverket (yrkande 4).

I motion 2001/02:L9 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anser motionärerna att myndighetsutövningen vid Konsumentverket bör separeras från de opinionsbildande uppgifterna. En bättre uppdelning av dessa uppgifter skulle, anføres

det i motionen, främja marknadens funktionssätt. I motionen begärs ett tillkännagivande om att Konsumentverkets myndighetsorganisation skall ses över (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör målen för Konsumentverkets verksamhet anpassas till de nya mål för konsumentpolitiken som utskottet i det föregående ställt sig bakom. Utskottet föreslår därför att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår i propositionens avsnitt 13 om mål för Konsumentverket.

Av detta och utskottets tidigare ställningstaganden i fråga om den allmänna inriktningen på konsumentpolitiken och det statliga engagemanget på området följer att motionerna 2000/01:L705 yrkande 1 och 2001/02:L2 yrkande 4 bör avslås.

I övrigt förutsätter utskottet att verkets uppgifter och organisation kontinuerligt diskuteras inom ramen för myndighetsdialogen och att regeringen tar de initiativ som kan vara erforderliga.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2001/02:L2 yrkande 4, 2001/02:L9 yrkande 9 och 2000/01:L705 yrkande 1 skall avslås.

Tvistlösning utom domstol

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande som gäller tvistlösning utom domstol bör avslås. Pågående arbete på såväl nationell som internationell nivå ligger väl i linje med motionsönskemålen. *Jämför reservation nr 16 (m).*

Motionen

Christel Anderberg m.fl. (m) anser i motion 2001/02:L2 att det är viktigt att modeller för tvistlösning utom rätta stimuleras. Motionärerna ställer sig bakom arbetet som för närvarande pågår med att inrätta ett nätverk för utomrättslig gränsöverskridande tvistlösning, och i motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av utomrättslig tvistlösning (yrkande 8).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller det angelägna i att skapa tvistlösningsmekanismer i vilka särskilt gränsöverskridande tvister kan lösas på ett enkelt, snabbt, billigt men också rättssäkert sätt.

Frågan har också under senare år uppmärksammats i en rad olika sammanhang. Inom EU har alltsedan mitten av 1980-talet uppmärksammats de problem som kan möta konsumenter när det gäller möjligheterna att hävda sin rätt vid gränsöverskridande handel. Därefter har en lång rad åtgärder vidtagits i syfte att underlätta för konsumenter att få sin rätt prövad och att undvika

långdragna, dyra och besvärliga förfaranden. Bland dessa åtgärder kan nämnas de nätverk av tvistlösningsorgan från hela EU, EEEJ-Net och FIN-Net, som nyligen har inrättats. Under senare år har även inletts försök med tvistlösningsmodeller online på Internet. Kommissionen har åtagit sig att senast den 31 december 2001 lägga fram ett meddelande om främjandet av tvistlösning på Internet.

I regeringens skrivelse år 1996 om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentpolitiska frågor inom EU anfördes sålunda, utan erinran från riksdagens sida, att Sverige skall verka för åtgärder och samarbete på gemenskapsnivå som gör att konsumenterna snabbt, enkelt, billigt och rättsäkert skall kunna hävda sin rätt vid handel över gränserna (skr. 1995/96:LU181, bet. LU26).

Mot bakgrund av vad som nu har redovisats kan utskottet inte finna annat än att pågående arbete på såväl internationell som nationell nivå ligger väl i linje med vad som anförts i den nu aktuella motionen. Någon riksdagens vidare åtgärd kan därför inte anses påkallad.

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:L2 yrkande 8 skall avslås.

Reservationer

1. Principiella frågor (punkt 1)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L2 yrkandena 1 i denna del och 3.

Ställningstagande

Vi anser att tiden nu är mogen för en annan grundsyn på konsumentpolitiken än den som kommer till uttryck i propositionen. Regeringens inriktning bygger på ett centralistiskt och planekonomiskt tänkande och en förmyndarmentalitet som tar ifrån den enskilde medborgaren dennes verkliga konsumentmakt.

Konsumentpolitiken bör enligt vår uppfattning vara inriktad på att öka den konkurrensutsatta sektorn, att vidga området för privat näringsverksamhet, att avveckla offentliga monopol och minska offentligt ägande i näringsverksamhet och att genom strukturella förändringar i form av avregleringar stimulera marknaden och företagandet. Den princip som måste ligga till grund för all politik, inklusive konsumentpolitiken, är att kunden alltid har rätt och att det är den enskilde medborgaren som skall ges tillbaka inflytandet och bestämmanderätten och få göra sitt val och tryggt kunna förlita sig på sin egen kunskap, sunda lagar och en lyhörd och ansvarstagande marknad. För att uppnå detta måste konsumentpolitiken i sin helhet decentraliseras och det offentliga engagemanget tonas ned.

Enligt vår mening bör den framtida konsumentpolitiken utformas i enlighet med den principiella inställning som här redovisats.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkandena 1 i denna del och 3, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Mål för konsumentpolitiken (punkt 2)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen godkänner därmed vad regeringen föreslår i propositionen i fråga om mål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.1), bifaller motion 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del samt avslår motionerna 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkandena 1 och 2, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1.

Ställningstagande

Vårt principiella ställningstagande i fråga om inriktningen av den framtida konsumentpolitiken (se reservation 1) innebär att vi inte kan ställa oss bakom de mål för konsumentpolitiken som regeringen föreslår i propositionen. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag till nya mål i linje med vad som anförs i reservation 1. I avvaktan på ett sådant förslag har vi valt att, som en tillfällig lösning, inte yrka avslag på propositionen i denna del. När det gäller de av regeringen föreslagna målen bör kunskapsmålet sättas främst.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del och med avslag på motionerna 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkandena 1 och 2, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Mål för konsumentpolitiken (punkt 2)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen godkänner därmed vad som föreslås i propositionen i fråga om mål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.1), bifaller motion 2001/02:L6 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkande 2, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi har inget att erinra mot de konsumentpolitiska mål som föreslås i propositionen. Enligt vår uppfattning bör dock målen kompletteras med ytterligare ett mål, nämligen tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade konsumenter. Konsumentområdet omfattas visserligen, i likhet med alla samhällssektorer, av de nationella handikappolitiska målen. Det krävs dock kraftfulla insatser och politiska initiativ för att nå jämlikhet och delaktighet i konsu-

mentpolitiken för människor med funktionshinder. För att ytterligare understryka vikten av att funktionshindrade konsumenters situation uppmärksammas och beaktas i alla sammanhang på det konsumentpolitiska området bör ett särskilt konsumentpolitiskt mål införas. Det är således viktigt att handikappolitiken inte stannar vid den nationella handikappolitiska handlingsplanen, utan implementeras i sitt naturliga sammanhang.

Regeringen bör mot denna bakgrund ges i uppdrag att omgående återkomma till riksdagen med ett förslag till nytt konsumentpolitiskt mål i enlighet med vad som nu har uttalats.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L6 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2001/02:L2 yrkande 1 i denna del, 2001/02:L4 yrkande 1, 2001/02:L6 yrkande 2, 2001/02:L7 yrkande 1, 2001/02:L9 yrkande 1, 2000/01:L715 och 2000/01:L721 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Kommunal konsumentverksamhet (punkt 5)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del och avslår motionerna 2001/02:L7 yrkande 4, 2001/02:L8, 2000/01:L707, 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del och 2001/02:L295.

Ställningstagande

Vi delar inte regeringens positiva syn på den kommunala konsumentvägledningen och anser att offentligt finansierade konsumentvägledare inte är det bästa sättet att använda skattemedel på eller att hjälpa konsumenterna. Uppkomna problem och missförstånd kan enligt vår mening i de flesta fall lösas av representanter för ortens handel och konsumentföreträdare, exempelvis frivilliga organisationer.

Konsumentvägledarnas kunskaper bygger på Konsumentverkets databaser. Dessa borde öppnas för konsumenterna så att informationen blir lättillgänglig. På så sätt kan kommunerna spara båda pengar och personal.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del och med avslag på motionerna 2001/02:L7 yrkande 4, 2001/02:L8, 2000/01:L707, 2000/01:L721 yrkande 2 i denna del och 2001/02:L295, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Märkning av livsmedel (punkt 7)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L5 och avslår motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4.

Ställningstagande

För att konsumenterna skall kunna göra medvetna val och etiska ställningstaganden som påverkar miljön och den egna hälsan krävs god information om de varor och tjänster som finns på marknaden. Märkning av livsmedel är därför viktig för konsumentens val av produkt. Det är i dag svårt för konsumenterna att veta varifrån kött egentligen kommer. I Sverige gäller sedan den 15 september 2000 särskilda regler för nötkött. Dessa regler innebär att nötkött från boskap som är uppfödd och slaktad i Sverige skall vara märkt med köttets ursprung. Detta är bra och underlättar för konsumenterna. Enligt vår mening bör dock regeringen ta initiativ till att även andra köttslag märks på samma sätt.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L5 och med avslag på motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Märkning av livsmedel (punkt 7)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3 och avslår motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L5, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4.

Ställningstagande

Svenska livsmedel produceras med mycket höga miljö- och djurskyddskrav, vilket gör att konsumenterna kan känna trygghet vid inköp och konsumtion av sådana varor. För att stärka konsumenternas ställning krävs en konsekvent

märkning av livsmedel avseende produktionsland, förekomst av modifierade produkter, antibiotika, hormoner, bestrålning, färgämnen och andra tillsatser. Sådan märkning är en grundförutsättning för att konsumenterna skall kunna utöva sin konsumentmakt och bli verktyg för att stoppa plågsam djuruppfödning och tveksamma produktionsmetoder.

Mot bakgrund av vad som nu uttalats bör regeringen än mer kraftfullt arbeta för att ursprungsmärkningen av livsmedel utvecklas och att märkning av modifierade livsmedel kommer till stånd.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L4 yrkandena 2 och 3 och med avslag på motionerna 2001/02:L3, 2001/02:L5, 2001/02:L7 yrkande 6 och 2001/02:L9 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Konsumentundervisning (punkt 8)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del och 2000/01:L705 yrkande 3 och avslår motionerna 2001/02:L4 yrkande 4, 2001/02:L7 yrkande 3 och 2001/02:L265.

Ställningstagande

Vi anser att den bästa konsumentsatsningen är att ge barn och ungdomar ökade kunskaper i grundläggande konsumentkunskap och privatekonomi. Konsumentfrågorna har ofta en otydlig roll i skolan, och den gränsöverskridande karaktären på frågorna medför att området inte prioriteras i undervisningen i tillräckligt hög grad.

Det finns en omedvetenhet i samhället om betydelsen av hushållsplanering och privatekonomi. Skolungdomar bör därför ges möjlighet att lära sig privatekonomi på ett konkret och praktiskt sätt i grundskolan. Privatekonomi bör också kunna vara ett möjligt tillvalsämne i gymnasieskolan. Det bör ankomma på regeringen att initiera arbete med denna inriktning.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del och 2000/01:L705 yrkande 3 och med avslag på motionerna 2001/02:L4 yrkande 4, 2001/02:L7 yrkande 3 och 2001/02:L265, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Konsumentundervisning (punkt 8)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L4 yrkande 4 och 2001/02:L265 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L7 yrkande 3, 2000/01:L705 yrkande 3 och 2001/02:L265 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det är glädjande att regeringen nu förespråkar att konsumentundervisningen skall utvecklas. Konsumentkunskap handlar om att man skall kunna hantera vardagliga situationer och skall utgöra en grund för att man skall kunna välja en livsstil som står i samklang med en hållbar konsumtion och utveckling. Det handlar också om att man skall kunna ta till vara sina rättigheter och skyldigheter som konsument och medborgare. Under skoltiden skall eleverna utbildas till självständiga och kunniga konsumenter genom att få kunskap om kost och hälsa, konsumtion och miljö, konsumenträtt, personlig ekonomi, globala resurser, boende, kläder, pris och kvalitet samt reklamens påverkan på konsumtionen. Konsumentundervisningen bör brytas ned på ämnesområden och i princip finnas med i varje ämne. Vissa delar bör komma in som egna ämnen, men det bör vara varje enskild kommuns sak att avgöra detta. Hushållning med våra resurser, återvinning och källsortering bör gå som en röd tråd genom hela skolutbildningen. Mot denna bakgrund är det av stor vikt att konsumentundervisningen kommer alla till del, såväl i grundskolan som i gymnasieskolan. Det är vidare angeläget att regeringen tar initiativ till åtgärder för att råda bot på bristen på lärare i hem- och konsumentkunskap.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2001/02:L4 yrkande 4 och 2001/02:L265 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2001/02:L2 yrkande 2 i denna del, 2001/02:L7 yrkande 3, 2000/01:L705 yrkande 3 och 2001/02:L265 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

9. Ideella organisationer (punkt 9)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:L705 yrkande 2 och avslår motionerna 2001/02:L1, 2001/02:L4 yrkande 5 och 2000/01:L721 yrkande 3.

Ställningstagande

I dagens Sverige finns, till skillnad från vad som är fallet i många andra länder, inte någon egentligt fri och självständig konsumentrörelse som utgår från den enskildes behov. Av vårt tidigare principiella ställningstagande i fråga om inriktningen av den framtida konsumentpolitiken (se reservation 1) följer att det offentliga engagemanget på det konsumentpolitiska området bör tonas ned. På så sätt kan konsumentsammanslutningar ges möjlighet att bildas, växa och ta på sig ytterligare uppgifter. Genom sådana organisationer finns det goda betingelser för konsumenterna att gemensamt vara pådrivande i angelägna konsumentfrågor på såväl nationell som internationell nivå, något som även skulle främja en verklig marknadsekonomi. Regeringen bör, mot bakgrund av vad som nu har sagts, ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till hur framväxten av frivilliga och oberoende konsumentorganisationer kan stimuleras.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2000/01:L705 yrkande 2 och med avslag på motionerna 2001/02:L1, 2001/02:L4 yrkande 5 och 2000/01:L721 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

10. Ideella organisationer (punkt 9)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L4 yrkande 5 och avslår motionerna 2001/02:L1, 2000/01:L705 yrkande 2 och 2000/01:L721 yrkande 3.

Ställningstagande

I likhet med regeringen anser jag att folkrörelsernas och andra ideella organisationers deltagande i konsumentpolitiken är viktigt och önskvärt. Ett sådant deltagande tillför såväl kunskap som en outhärlig lokal förankring och kan bidra till en livfull dialog mellan medborgare och konsumenter. Det är dock inte rätt väg att, som aviserats i propositionen, tillsätta en särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet med uppgift att lämna förslag till hur organisationer kan få ett ökat inflytande. Detta synsätt är ett ovanifrånperspektiv som jag

inte kan ställa mig bakom. I stället bör ett underifrånperspektiv anläggas som innebär att flera olika sätt att påverka tillåts. Konsumentorganisationerna vet själva hur de kan få ett ökat inflytande. Problemet är att det saknas ekonomiska resurser. Organisationerna bör ges möjligheter att själva skapa förutsättningar för ökat inflytande. Regeringen bör i det fortsatta arbetet på det konsumentpolitiska området verka för en sådan utveckling.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L4 yrkande 5 och med avslag på motionerna 2001/02:L1, 2000/01:L705 yrkande 2 och 2000/01:L721 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

11. Produktsäkerhetslagens tillämpningsområde (punkt 15)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L2 yrkande 6 och 2000/01:L706.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör konsumenter inte i något sammanhang utsättas för farliga varor och tjänster. Därvid är produktsäkerhetslagen av stor betydelse. Den nuvarande lagstiftningen är dock förenad med påtagliga nackdelar. De tjänster som tillhandahålls konsumenterna kan nämligen vara behäftade med samma risker, oavsett om huvudmannen för verksamheten är enskild eller offentlig. Med den nuvarande ordningen är risken stor att vissa tjänster helt faller utanför skyddslagstiftningen. En annan aspekt som måste beaktas är att den nuvarande produktsäkerhetslagen inte är konkurrensneutral. Sverige genomgår för närvarande en genomgripande strukturomvandling som innebär att gränserna mellan privat och offentlig verksamhet suddas ut alltmer, vilket innebär att samma tjänster kan komma att underkastas olika lagstiftning, beroende på vem som är huvudman för verksamheten. Från såväl konsument- som konkurrenssynpunkt är det således nu hög tid att utvidga produktsäkerhetslagens tillämpningsområde så att lagen är tillämplig även på tjänster som produceras i offentlig regi. Regeringen bör omgående låta utreda frågan och återkomma med ett erforderligt lagförslag. I sammanhanget bör understrykas vikten av att utredningsarbetet påbörjas omgående och att det saknas anledning att avvakta den i propositionen aviserade översynen av produktsäkerhetslagen med anledning av det nyligen antagna produktsäkerhetsdirektivet.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2001/02:L2 yrkande 6 och 2000/01:L706, som sin mening ge regeringen till känna.

12. Konsumentforskning (punkt 17)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L2 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen i alltför hög grad detaljstyr forskningen. Detaljstyrning med krav på ökad samhällsnytta av det ena eller andra slaget begränsar den akademiska friheten och riskerar dessutom att få motsatt verkan. Forskning är naturligtvis centralt på ett sådant område som konsumentpolitiken. En fri forskning har dock bättre förutsättningar att lyckas, varför statens mål bör vara att skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

13. Etisk märkning (punkt 20)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L2 yrkande 7 och avslår motionerna 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366.

Ställningstagande

Vi anser att märkning av varor skall vara ett konkurrensverktyg snarare än ett statligt kontrollmedel. Lagstadgade krav på märkning innebär merkostnader för konsumenterna och ett mindre utbud. Seriösa företag övervakar sin till-

verkning och informerar sina kunder. Medvetna konsumenter väljer bäst själva vilka företag som producerar sina varor på ett sätt som passar deras intressen och val. Regeringen bör verka för att alla märkningsordningar skall vara frivilliga.

Vad som sålunda anförts i reservationen om frivillig märkning bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 7 och med avslag på motionerna 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366 som sin mening ge regeringen till känna.

14. Etisk märkning (punkt 20)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7 och avslår motionerna 2001/02:L2 yrkande 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt för konsumenterna att veta var ett klädesplagg är tillverkat och med vilka produktionsmetoder. Det bör därför införas ett system på EU-nivå för ursprungsmärkning av alla kläder och textilier. Regeringen bör verka för att ett sådant märkningssystem inrättas på EU-nivå.

Textilier kan vidare innehålla farliga restprodukter som bekämpningsmedel och färgämnesrester eller andra kemikalierester. Visserligen förekommer i viss utsträckning såväl svan- som blommanmärkning av textilier i dag. Det är dock angeläget att alla kläder miljömärks. Regeringen bör ta initiativ till att en sådan märkningsordning införs på EU-nivå.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L4 yrkandena 6 och 7 och med avslag på motionerna 2001/02:L2 yrkande 7, 2001/02:L7 yrkande 2, 2000/01:L721 yrkande 5, 2001/02:L251, 2001/02:L252, 2001/02:L278, 2001/02:L346 och 2001/02:L366, som sin mening ge regeringen till känna.

15. Mål för Konsumentverket (punkt 21)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen godkänner därmed vad regeringen föreslår i propositionen i fråga om mål för Konsumentverket (avsnitt 13) samt bifaller motionerna 2001/02:L2 yrkande 4 och 2000/01:L705 yrkande 1 och avslår motion 2001/02:L9 yrkande 9.

Ställningstagande

Av vår principiella inställning i fråga om inriktningen av den framtida konsumentpolitiken (se reservation 1) följer att motionerna 2001/02:L2 yrkande 4 och 2000/01:L705 yrkande 1 bör bifallas. I linje med vad som anförs i reservation 1 bör det statliga engagemanget på det konsumentpolitiska området föras över till andra aktörer, som på sikt kan driva en både bättre och billigare konsumentpolitik än vad staten någonsin kommer att kunna göra. Konsumentverkets uppgifter är för närvarande alltför omfattande och leder dessutom till en splittring av verksamheten. De myndighetsutövande uppgifterna bör skiljas från verkets övriga uppgifter och myndighetsfunktionen begränsas till det rent produktkontrollerande, samt tillsyn över efterlevnaden av den konsumenträttsliga lagstiftningen. Förlagsverksamheten och provtagningsverksamheten bör privatiseras.

Mot bakgrund av att vi i det föregående inte har yrkat avslag på regeringens förslag i fråga om mål för konsumentpolitiken har vi valt att för tillfället godta propositionens förslag också i nu aktuellt avseende. Regeringen bör dock, i samband med att den lägger fram förslag till nya mål för konsumentpolitiken, även lägga fram förslag till nya mål för verksamheten vid Konsumentverket i enlighet med vad som nu har uttalats.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2001/02:L2 yrkande 4 och 2000/01:L705 yrkande 1 och med avslag på motion 2001/02:L9 yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

16. Tvistlösning utom domstol (punkt 22)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström och Berit Adolfsson (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L2 yrkande 8.

Ställningstagande

Regeringen har under det senaste decenniet successivt infört utökade möjligheter till att processa i domstol i konsumenttvister. Vi anser att det är en bättre modell att i stället anamma de moderna principerna om utomrättslig lösning av konsumenttvister, s.k. alternative dispute resolution (ADR). Härigenom ges konsumenterna större egenmakt att lösa problem utan att behöva gå till domstol. Nyligen har införts ett nätverk för utomrättslig tvistlösning, de s.k. EEJ-Net och FIN-Net. Vi ställer oss bakom dessa initiativ. Regeringen bör med större kraft främja inrättandet av system för utomrättslig tvistlösning i konsumenttvister.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2001/02:L2 yrkande 8, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Mål och inriktning för EU-arbetet

av Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

EU:s övergripande mål om varors, tjänsters och kapitalets fria rörlighet innebär i praktiken en begränsning av medlemsländernas möjligheter att ge ett fullgott konsumentskydd och att värna miljöintressena. Vi anser att konsument- och miljöhänsynen skall gå före hänsynen till den fria rörligheten för varor och tjänster. Vidare skall medlemsländerna ha möjlighet att ha strängare regler till skydd för konsumenterna och miljön än andra medlemsländer har. EU:s lagstiftning bör således utformas som minimiregler. Enligt vår mening bör regering och riksdag med kraft verka för den nu beskrivna ordningen.

Mot bakgrund av att det för närvarande pågår arbete inom Regeringskansliet med att formulera en framtida strategi för det svenska arbetet på det konsumentpolitiska området inom EU finner vi inte skäl att formellt yrka bifall till motion 2001/02:L7 yrkande 5. Vi förutsätter dock att regeringen i det pågående beredningsarbetet noga beaktar vad som nu har anförts.

2. Standardisering

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Funktionshindrades organisationer har i dagsläget varken tillräcklig kompetens eller ekonomiska resurser för att kunna delta i det internationella standardiseringsarbetet. Enligt vår uppfattning är det synnerligen angeläget att de personer som företräder svenska myndigheter i standardiseringsgrupper också arbetar i enlighet med FN:s standardregler och andra nationella beslut om tillgänglighet och användbarhet som tillämpas i Sverige. Sverige bör verka för att i standardiseringsarbetet, och särskilt i den standard som leder till bindande direktiv, utöver hälsa, säkerhet och miljö också skall beakta ett fjärde kriterium, nämligen tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionshinder.

Mot bakgrund av att regeringens uppfattning synes ligga i linje med vad som anförts i motion 2001/02:L6 yrkande 3 finner vi inte skäl att formellt yrka bifall till motionsyrkandet. Vi vill dock klargöra att vi noga kommer att följa regeringens arbete på området och återkomma i ett annat sammanhang i frågan om så skulle krävas.

3. Nya marknader

av Rolf Åbjörnsson (kd), Christel Anderberg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m) och Viann Gerdin (c).

Vi kan konstatera att många av de tjänster som betyder mest för medborgarna är offentligt producerade eller offentligt styrda, samtidigt som den konsumentmakt och konsumenträtt som gäller för exempelvis kläder, livsmedel eller semesterresor dock inte gäller för sjukvård, utbildning, barnomsorg eller äldreboende. Konsumenterna är i dessa avseenden helt utlämnade till politiska eller administrativa beslut. Konsumentmakten och kvalitetskontrollen måste därför stärkas på dessa områden. Som ett led i denna strävan bör tillämpningsområdet för konsumenttjänstlagen och konsumentköplagen utvidgas till att även omfatta offentligt finansierade och styrda verksamheter. På så sätt ges konsumenterna en rätt att på civilrättsliga grunder reklamera och ifrågasätta även offentligt finansierade och styrda tjänster.

I avvaktan på resultatet av de i propositionen aviserade studierna av effekterna för konsumenterna av att marknader öppnas för konkurrens väljer vi att inte formellt yrka bifall till motion 2001/02:L9 yrkandena 6 och 7. Vi avser dock att noga följa frågan och återkomma i ett annat sammanhang om så skulle visa sig erforderligt.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2000/01:135 föreslår regeringen (Justitiedepartementet) att riksdagen:

1. godkänner vad regeringen föreslår om mål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.1),
2. godkänner vad regeringen föreslår om att ge delmål för konsumentpolitiken (avsnitt 4.3.1),
3. godkänner vad regeringen föreslår om mål för Konsumentverket (avsnitt 13).

Följdmotioner

2001/02:L1 av Anita Johansson och Christina Axelsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av stöd till konsumentorganisationer.

2001/02:L2 av Christel Anderberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål och inriktning av konsumentpolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentkunskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strukturförändringar i konkurrensfrämjande syfte.
4. Riksdagen beslutar att ge regeringen i uppdrag att avyttra Konsumentverkets förlags- och provtagningsverksamhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om starka och självständiga forskningsinstitutioner.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av produkt säkerhetslagen, så att denna skall omfatta varor och tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivillig märkning av varor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motitionen anförs om utomrättslig tvistlösning.

2001/02:L3 av Michael Hagberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett stärkt konsumentperspektiv i livsmedelspolitiken.

2001/02:L4 av Viviann Gerdin m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett sjätte konsumentpolitiskt mål: Tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade konsumenter.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ursprungsmärkning av livsmedel skall utvecklas.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genmodifierade livsmedel skall märkas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentundervisning för elever från grundskolan till gymnasieskolan.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge folkrörelserna och de ideella organisationerna ökade möjligheter att skapa inflytande i konsumentpolitiken.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av produktionsland på alla kläder och textilier.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljömärkning av textilier.

2001/02:L5 av Caroline Hagström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av kött.

2001/02:L6 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar om ett sjätte huvudmål för konsumentpolitiken, vilket handlar om tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade konsumenter enligt vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Konsumentverket i uppgift att beakta tillgängligheten och användbarheten för funktionshindrade inom all sin verksamhet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att standardiseringsarbetet skall ta hänsyn till användbarhet och tillgänglighet för funktionshindrade konsumenter vid utformningen av standarder av såväl produkter som tjänster.

2001/02:L7 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentpolitiska mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om delmål för konsumentpolitiken 2001–2005.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentundervisningen i skolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till uppsökande verksamhet inom konsumentvägledning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges agerande i det konsumentpolitiska arbetet inom Europeiska unionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av produkter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvar vid finansiell rådgivning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etiska fonder och miljöfonder.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övriga finansiella tjänster.

2001/02:L8 av Per Erik Granström m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal konsumentrådgivning.

2001/02:L9 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målen för konsumentpolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraftfullt verka för att befintliga och nya konsumentregler i EU blir enkla och tydligt utformade.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en starkare harmonisering av de konsumenträttsliga reglerna inom EU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på korrekt information och system för kontroll av märkningen inom EU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att syftet med den särskilda utredaren, vars uppgift är att se över prisinformationslagen, skall vara att ta bort klåfingriga detaljregler.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stärkt kvalitetskontroll och bättre valmöjligheter inom den offentliga tjänsteverksamheten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen för

att möjliggöra att en utvidgning av lagarna så långt möjligt även skall omfatta offentligt finansierade och offentligt styrda verksamheter.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fördjupad diskussion mellan Konsumentverket och kronofogdemyndigheten angående återbetalning av skulder för långvarigt arbetslösa.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av Konsumentverkets myndighetsorganisation.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 2001/02

2001/02:L230 av Marianne Andersson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av regelverk och ansvar för telefonförsäljning av finansiella produkter.

2001/02:L243 av Ingegerd Saarinen och Ewa Larsson (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar för att öka konsumentinflytandet i den internationella produktstandardiseringen.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar för ett ökat intresse och fler möjligheter för konsumentrepresentanter i Sverige att delta i produktstandardiseringen.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar för att förmå de nationella och internationella standardiseringsorganen att ta hänsyn till obalansen mellan olika parter i standardiseringen av varor och produkter.

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar för att uppmärksamma EG-kommissionen på obalanserna i partssammansättningen av standardiseringskommittéer.

2001/02:L246 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en statlig databas för konsumentinformation om marknaderna för el, försäkringar, telefoni, banklån och pensionssparande.

2001/02:L251 av Elisebeht Markström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om aktivt offentliggörande av tillsynsmyndigheternas resultat.

2001/02:L252 av Ingemar Vänerlöv (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av djurtestade produkter.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om harmonisering av reglerna inom EU.

2001/02:L254 av Magnus Jacobsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om införande av dubbel prismärkning i såväl svenska kronor som euro.

2001/02:L265 av Gunnel Wallin och Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning av lärare i hem- och konsumentkunskap.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konsumentkunskap skall vara obligatoriskt i gymnasieskolan.

2001/02:L278 av Michael Hagberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att uppvärdera rättvisemärkningen av produkter.

2001/02:L295 av Lisbet Calner och Märta Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en väl fungerande kommunal konsumentverksamhet.

2001/02:L298 av Margit Gennser (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av sanering av viss marknadsföring av finansiella tjänster, helst genom en självfinansiering inom branschen men om den dröjer genom en lagstiftning för att skydda konsumenternas intressen.

2001/02:L312 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökat skydd för konsumenter vid obehöriga uttag från bankkonton.

2001/02:L317 av Lena Sandlin-Hedman och Lars Lilja (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förstärkt konsumentskydd vid försäljning av vissa banktjänster.

2001/02:L338 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etiska regler för fonder och aktier.

2001/02:L346 av Christina Axelsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättvis handel och rättvisemärkt.

2001/02:L351 av Lilian Virgin m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om risken för skuldfällor.

2001/02:L360 av Mats Odell (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändrad lagstiftning om försäljning av finansiella tjänster via telefon i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:L366 av Barbro Feltzing m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att förslag om jämställdhetsmärkning av företag och reklam ingår i kommande proposition på området.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:L704 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en statlig databas för konsumentinformation om marknaden för el, försäkringar, telefoni, banklån, pensionssparande m.m.

2000/01:L705 av Stig Rindborg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om begränsningar av Konsumentverkets verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om hur framväxten av frivilliga och oberoende konsumentorganisationer kan stimuleras i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av undervisning i konsumentfrågor.

2000/01:L706 av Stig Rindborg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av produkt-säkerhetslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:L707 av Carin Lundberg och Rinaldo Karlsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konsumentverksamhet görs till en obligatorisk kommunal uppgift genom särskild lag.

2000/01:L715 av Ulla Wester (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att marknadsföra konsumentpolitiken och klargöra dess betydelse för hela konsumentgruppen i syfte att pådriva tillkomsten av en stark konsumentrörelse.

2000/01:L721 av Christina Axelsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nytt mål i konsumentpolitiken.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en fullgod konsumentinformation till alla konsumenter såväl från statliga och kommunala institutioner som från producenter och ideella organisationer.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter för ideella konsumentorganisationer att verka.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den nya marknaden inom konsumentpolitiken.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättvis handel.